

תפ"ח 61978/01/20 - מדינת ישראל נגד ראובן אליעזר ולר

בית המשפט המחוזי בירושלים

18.9.2023

תפ"ח 61978-01-20 מדינת ישראל נ' ולר

בפני כב' השופטים א' דראל-סגן נשיא, א' אברבנאל, ח' זנדברג

המאשימה	מדינת ישראל ע"עוה"ד גלית שוהם, בני ליבסקינד
נגד הנאשם	ראובן אליעזר ולר ע"י עו"ד אריאל הרמן

הכרעת דין

השופטת ח' זנדברג:

כתב האישום

1. נגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו עבירות של רצח בנסיבות מחמירות לפי סעיף 301א(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977; החזקת סכין שלא כדין לפי סעיף 186 לחוק העונשין; שיבוש הליכי משפט לפי סעיף 244 לחוק העונשין; השמדת ראיה לפי סעיף 242 לחוק העונשין; ואיומים לפי סעיף 192 לחוק העונשין.
2. לפי הנטען בכתב האישום, הנאשם התגורר בבניין סמוך לבניין בו התגוררו עמוס סער ז"ל (להלן - המנוח), רעייתו ושלושה מארבעת ילדיהם. מרפסת דירתו של הנאשם השקיפה לגינת הדירה של משפחת המנוח. החל משנת 2018 ועד לפברואר 2019, במספר רב של הזדמנויות, נהג הנאשם להטריד את המנוח ומשפחתו. הוא נהג לצלצל ארוכות בפעמון דלת דירתם וטען כי כלבתם נובחת והדבר מפריע לו. עוד נהג הנאשם לאיים על המנוח ומשפחתו כי ישרוף את ביתם וכי "יקרה להם משהו לא טוב". המנוח ורעייתו ניסו להפיס את דעתו של הנאשם, הציעו לו שיסייע להם עם הכלבה, ופנו להוריו של הנאשם המתגוררים בצרפת כדי שישוחחו עם הנאשם.
3. בפברואר 2019 הגיע הנאשם לפתח דירת המנוח ודפק בדלת כדי להתלונן שוב על הכלבה. רעייתו של המנוח פתחה את הדלת ושאלה את הנאשם לרצונו. בתגובה איים עליה הנאשם שישרוף את ביתם. המנוח אמר לנאשם כי תוגש נגדו תלונה והנאשם עזב את המקום.

4. במועד סמוך דפק הנאשם שוב על דלת הדירה ואיים על רעיית המנוח כי יהפוך את חייהם לגיהנום. שניים מילדיו של המנוח אמרו לנאשם שהכלבה אינה מפריעה לאיש מלבדו, לא התירו לו להיכנס לדירה והדפו אותו קלות תוך שהם מבקשים ממנו להפסיק להטרידם. הנאשם עזב את המקום תוך שהוא אומר "תראה מה אני אעשה".
5. כשבועיים לאחר מכן, ביום 11.3.2019, הפיץ הנאשם בשכונה דף ובו הכיתוב "שמעתם כלב נובח", "אלו הבעלים", "בושה עליהם!!!", בצירוף תמונותיהם של המנוח ורעייתו אותם צילם מספר ימים קודם לכן לאחר שארב להם בחניית הבית. סמוך לאחר מכן, לאחר התלבטות, הגישה רעייתו של המנוח תלונה למשטרה נגד הנאשם, שהמשיך לתלות את הדף בכל רחבי השכונה ואף פרסם בפייסבוק וביוטיוב סרטונים בעניין "צער בעלי חיים".
6. מספר ימים אחר כך מסרו המנוח ורעייתו את הכלבה מתוך שסברו שכך יפסיק המנוח להטרידם.
7. ביום 23.12.2019, ערב חנוכה, בשעה 18:00 לערך, הגיע הנאשם לפתח דירת המנוח ודפק בדלת. בנו של המנוח שאל את הנאשם לרצונו, והנאשם השיב שברצונו לדבר עם המנוח. רעיית המנוח אמרה לנאשם כי המנוח מתפלל וביקשה ממנו לשוב מאוחר יותר. כעבור חצי שעה שב הנאשם לדירה ודפק על הדלת. המנוח פתח את הדלת והנאשם איים עליו ש"ירצח אותו, יהרוג אותו ויגרום לו למות ברעב". רעייתו של המנוח שעמדה בסמוך שאלה את הנאשם לדבריו, וזה חזר עליהם. רעיית המנוח הורתה לנאשם ללכת, ואמרה שתזמין את המשטרה. הנאשם עזב את המקום. בשעה 23:00 הגיע הנאשם בשלישית אל הדירה. המנוח פתח את הדלת והורה לנאשם לעזוב את המקום. הנאשם עשה כן. סמוך לאחר מכן, גמלה בליבו של הנאשם ההחלטה להמית את המנוח.
8. ביום 25.12.2019 בשעה 13:20 לערך, לאחר שהנאשם ראה את מכוניתו של המנוח בחנייה ווידא שהוא בביתו, הצטייד הנאשם בסכין ממתכחו ויצא מדירתו לכיוון דירת המנוח במטרה להמיתו. בשעה 13:40 לערך דפק הנאשם על דלת דירת המנוח. המנוח פתח את הדלת והנאשם התנפל עליו ללא אומר כשהוא דוקר אותו באמצעות הסכין במותנו, קרקפתו, עורפו וצווארו. המנוח צעק לנאשם: "אתה הורג אותי", וצלצל מספר פעמים בפעמון דלת דירת השכנים בניסיון להזעיק עזרה, אך הנאשם המשיך לדוקרו עד שהמנוח התמוטט שותת דם. לבסוף נעץ את הסכין בעורפו של המנוח. המנוח פונה לבית החולים כשהסכין נעוצה בעורפו, ללא דופק וללא נשימה. מאמצי הרופאים להחיותו עלו בתוהו, והמנוח נפטר מפצעיו.
9. סמוך לאחר מעשיו, זרק הנאשם את בגדיו המוכתמים בדם במקום שאינו ידוע, הסתובב בשכונה וחזר לכיוון ביתו. לאחר שראה ניידת משטרה שב על עקבותיו. כעבור כשעתיים הגיע הנאשם לביתו של מכר וביקש ממנו להחליף חולצה ונעליים.

10. הנאשם הודה, בעיקרם של דברים, בעובדות כתב האישום, והמחלוקת בין הצדדים סבה סביב כשרותו הנפשית של הנאשם בעת ביצוע המעשים. להלן פירוט התשובה מפי סנגורו:

"אני לא חולק... על כך שהנאשם על הרקע שהיה עם הכלבה... על ההתנהגות האובססיבית שלו ביחס לכלבה, על כך שהוא ניסה לה[ח]תים עצומה בבניין... בטענה שהם מתעללים בה, דברים מהסוג הזה. ועל כך שהוא הפיץ מודעות בשכונה ובפייסבוק, עם התמונות שלהם. ופנה אליהם מספר פעמים, גם באיומים בעניין הכלבה. ובשבת 21 לדצמבר 2019, הנאשם באופן שהוא לא מבין אותו, החל לפתח באופן די מידי פתאומי מחשבת שווא, דלוזיה, שהמנוח מתכוון להרוג אותו. ובחלוף הימים בין ה- 21 לדצמבר עד מועד ההמתה... שאז הוא ניגש לדלת של השכן, השכן פתח והוא דקר אותו למוות. בימים האלה, הנאשם היה עם אותה מחשבה שהפחידה אותו, או חש תחושה של איום קיומי, וניסה להתמודד עם התחושה הזאת בדרכים שונות. בין השאר פנה לבית המנוח, דפק בדלת, הוא צלצל. יכול להיות שגם ביום ראשון לפי זיכרונו. אבל ביום שני, בוודאי מספר פעמים. אנחנו יודעים על שעה 6, 6 וחצי בערב... 11 בלילה לערך, שהוא הגיע ופעמיים המנוח נכח והוא אמר לו שהוא רוצה, הוא אמר למנוח, אתה רוצה להרוג אותי? הבית שלך ישרף, אתה תמות ברעב ודברים מהסוג הזה. כאשר זאת הייתה דרך ההתמודדות שלו, כדי להרגיע את המחשבה שלו. דבר שלא צלח, כי... מחשבת שווא היא דבר שלא נענה... להזמנה של מי שסובל ממנה, בעקבות... מחלת נפש קשה של סכיזופרניה... וביום שלישי בבוקר, הנאשם ארז איזשהו תיק שם כמה בגדים ועוד דברים וברח מהבית. ברח מהבית בעקבות המחשבה ששולטת בו. הסתובב ברחובות, פגש אדם בשם אלי גז שהוא לא מכיר לפני כן ובעצם, מצא אצלו איזשהו סוג של מקלט וישן אצלו בלילה. למחרת הוא חזר הביתה, עשה מספר דברים, ישן, אכל. בשלב מסוים הוא קם ללמוד, ובזמן הלימוד, הוא ראה הרגיש שיש סימן שעולה, שהוא כמו אש, משהו שהוא כמו קולות, משהו בוער מהספר. והבין באותו הרגע, לראשונה, שהוא צריך להרוג את המנוח, כדי להתמודד עם האיום שהוא חווה. ואז הוא לקח סכין, דבר שהוא חווה אותו כציווי. זה לא משהו שהוא בהכרח מבין באופן ברור באותו רגע, אבל הוא הבין שהוא צריך לרצוח אותו... הוא מגיע לבית המנוח ודוקר אותו. אחרי שהוא דוקר אותו, הוא בורח. הסכין נשאר בגופו של המנוח. הוא בורח והוא בשלב מסוים הוא מחליף בגדים באיזה מקום, שיש בו ערימת בגדים. מגיע לאלי גז הביתה, אם אני לא טועה, והוא מספר לו שהוא הרג אותו, הוא מתלבט קשה... והוא מספר שהוא הרג את השכן. כאשר לפני כן, יום לפני [נ] כן הוא אמר שהשכן רוצה להרוג אותו... אחרי זה, הם יוצאים החוצה והולכים ברחוב ובאה ניידת ועוצרת אותו. והטענה שלנו... היא שהנאשם פיתח מחלה שהוא כמובן לא היה מודע לה בשום צורה שהיא...

...והנאשם פיתח מחלה שהתפרצה עם התסמין שלה התסמין הקשה הזה באותו יום שבת והיא שלטה בו עם גלים, עליות וירידות, כמו שקורה בפסיכזזה, רגעים של רגיעה, רגעים של התפרצות של עוצמה, תוך ניסיון להתמודד עם המחשבה המחשבת השווא הזאת. וכשהוא פעל, הוא פעל במצב של חוסר יכולת של ממש להימנע מהמעשה. הוא ידע שהמעשה שלו אסור על פי חוק, אבל הוא פעל מתוך דחף, שהוא דחף קשה, חולני. אנחנו חושבים שחל עליו סייג אי שפיות הדעת במקרה הזה" (עמ' 456-458 לפרוטוקול).

תמצית המחלוקת

11. לתיק הוגשה חוות דעת מיום 5.2.2020 של ד"ר איגור ברש, סגן מנהל בית החולים "איתנים", וד"ר דניאל ארגו מבית החולים "איתנים". בחוות הדעת חיוו השניים עמדתם כי הנאשם כשיר דיונית לעמוד לדין, אך הוסיפו וחיוו דעתם כי הנאשם היה חסר כשרות מהותית בעת ביצוע המעשים. כדבריהם: "הנבדק לוקה במחלת נפש במובן המשפטי של המושג, בעת ביצוע המעשה נשוא האישום היה שרוי במצב פסיכואידי חריף, היה נתון בתחושת חרדה קיומית פסיכואידי אשר החמירה בצורה משמעותית בשבוע האחרון טרם ביצוע המעשה. עם

זאת, ההחלטה להרוג את [המנוח] גמלה בליבו רגעים לפני הרצח, כאשר הבין והרגיש כי אין לו כל חלופה אחרת. לאור זאת אנו סבורים כי פעל בהשפעת תכנים פסיכויטיים ולא היה מסוגל להימנע מביצוע המעשה בגינו נשפט. לכן אינו אחראי עליו מבחינה פסיכיאטרית (לא כשיר מהותית)" (עמ' 16 לחוות הדעת).

12. המדינה הודיעה שאינה מקבלת את חוות הדעת הנ"ל, שהוגשה מטעם הפסיכיאטר המחוזי. ד"ר ברש וד"ר ארגו נחקרו על חוות דעתם ונותרו בעמדתם. הפסיכיאטר המחוזי, ד"ר יעקב צ'רנס, נחקר על חוות הדעת, ובעדותו מסר כי המקרה אינו חד משמעי. כדבריו:

"...המקרה הוא לא לגמרי, בוא נגיד את זה בצורה ברורה, הוא לא לגמרי חד משמעית.

...פה יש לנו מצב של אדם שעד ממש לפני ביצוע העבירה הוא היה כזה על הגבול. כן ולא. יותר לא..." (עמ' 276 לפרוטוקול מיום 13.1.2021).

"אנחנו בדרך כלל הרבה יותר קל לנו כשאנחנו מדברים על מצב שבו יש חולה, מוכר,

...כאן זה לא קרה... שאם יש לי היסטוריה ארוכה זה קל יותר להניח. גם אז זה לא מאה אחוז. על אחת כמה וכמה שאין לנו היסטוריה... שזה נראה לי מאוד מוזר. אז על פניו המצב הפסיכויטי התגבש מאוד, ככל נראה התגבש מאוד ממש לפני הרצח... יש פה איזה שהוא קושי מסוים בזה שאדם פתאום הפך בבת אחת פסיכוזת, לפסיכויטי ועשה את העבירה. כי בדרך כלל אנחנו רואים את זה מתבשל תקופה... כשהמצב הוא כך, כמו שהוא מוצג, אין ספק שיש כאן שאלה.

...דווקא בגלל שהמקרה הוא מורכב, הוא לא חד משמעי. אף אחד גם לא יכול להגיד את זה. אני חושב שאין פסול בזה שעוד זוג עיניים במקום אחר יראה את המקרה, יעבור על החומר וייתן איזה שהיא תשובה...

...אם אתה שואל אותי, אם אני שם את עצמי לרגע אחד במקום בית המשפט, ללא ספק שהייתי מבקש פה חוות דעת נוספת..." (עמ' 290-291 לפרוטוקול מיום 13.1.2021).

13. בעקבות האמור לעיל, ביקשה המדינה כי ימונה פאנל מומחים בעניין אחריותו של הנאשם לביצוע העבירות (ראו בקשה מיום 27.1.2021, שקדמה לה בקשה מיום 14.7.2020). ב"כ הנאשם התנגד למינוי פאנל, וביום 22.2.2021 קבענו כי "מקובלת עלינו טענת בא כוח הנאשם כי על המאשימה למצות תחילה את האפשרות להגשת חוות דעת מטעמה ואיננו רואים מניעה לכך שתגיש חוות דעת... רשמנו לפנינו את הצהרתו של בא כוח הנאשם כי הנאשם מסכים להיבדק על ידי מומחה מטעם המאשימה". ואכן, המדינה הגישה חוות דעת מטעמה מאת פרופ' משה קוטלר, המנהל בדימוס של המרכז לבריאות הנפש באר יעקב. לאחר שהוגשה חוות דעתו של פרופ' קוטלר והוא נחקר עליה, לא הוגשה עוד כל בקשה שהיא מטעם מי מהצדדים למינוי פאנל מומחים.

14. בחוות דעתו מיום 14.6.2021 לא חלק פרופ' קוטלר על כך שהנאשם לוקה בסכיזופרניה פרנואידיית (כפי שאובחן במהלך אשפוזו במסגרת ההליך הנוכחי במב"ן, מרכז בריאות הנפש, שב"ס), וחיווה דעתו כי:

"אני תמים דעים עם עמיתי שאכן הנבדק היה נתון תחת מחשבות שווא פרנואידיות כלפי שכנו המנוח, אך מנגד אני מצליח להבין מהן אמות המידה הנלוות לקביעה כי לא יכול היה להימנע מעשיית המעשה. בבירור לא היה הנבדק נתון בהתקף אמוק, בהחלט קיימים אלמנטים של תכנון לפחות חלקי (עזב את בית החבר בו לן ועבר לביתו לפני האירוע), אפשרות של דחיית המעשה ותובנה מהירה בת שעות של הפסול במעשהו.

לפיכך, סבורתני שבית המשפט ראוי שיאמץ את הקביעה כי הנבדק פעל תחת מצב פסיכוטי ומחשבות שווא אך יקבע מסמרות בכלים המשפטיים המושכלים שבידיו לקבוע אם אכן לא יכול היה להימנע באופן מוחלט מעשיית המעשה.

אני שב וחוזר, קיומן של מחשבות שווא כמניע למעשה קטילה של אדם אחר אינו מצמיד אוטומטית את הקביעה שלא ניתן היה להימנע מעשיית המעשה.

בשולי הדברים אציין כי מעשי רצח על ידי חולים בסכיזופרניה אינם נפוצים כפי שדעת הציבור סבורה ומרבית מעשי הרצח מבוצעים על ידי אנשים שאינם חולי נפש אלא חדורי שנאה יוקדת ונעדרי יכולת לזיוסות דחפיהם התוקפניים" (עמ' 12 לחוות הדעת. ההדגשות במקור).

15. נוכח חוות דעתו ועדותו של פרופ' קוטלר הודיעה המדינה בסיכומיה כי עמדתה היא שיש להרשיע את הנאשם בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת לפי סעיף 301ב(2) לחוק העונשין ולא בעבירה של רצח בנסיבות מחמירות, כפי שנכתב בכתב האישום (ראו עמ' 564-565 לפרוטוקול). על כן, המחלוקת בין הצדדים הצטמצמה כך שלגישת המדינה יש להרשיע את הנאשם בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת, בעוד שלגישת הנאשם מתקיים בו הסייג הפוטר מאחריות פלילית הקבוע בסעיף 34 לחוק העונשין בעניין "אי שפיות הדעת".

המסגרת המשפטית

כללי מקנטון: העדר הכרה בדחף לאו בר-כיבוש

16. המסגרת המשפטית בנוגע לסייג "אי שפיות הדעת" ידעה שינויים במהלך השנים. כידוע, דיני העונשין במדינת ישראל הם במקורם חלק ממורשת המנדט הבריטי. ראו פרופ' יורם שחר "מקורותיה של פקודת החוק הפלילי, 1936" עיוני משפט ז 75 (התשל"ט-התש"ם). ההלכה הוותיקה הנוגעת לענייננו הלקוחה מהמשפט הבריטי היא הלכת מקנטון (Daniel M'Naghten Case [1843] 8 ER 718). דניאל מקנטון ניסה להתנקש בראש ממשלת בריטניה, והרג את מזכירו. מקנטון זוכה מחמת אי-שפיות הדעת והושם בבית חולים פסיכיאטרי. זיכיון עורר בבריטניה סערה. לבקשתה של המלכה וויקטוריה הובאה הסוגיה לפתחו של בית הלורדים, ובעקבות זאת נקבעו כללים בנושא אי-שפיות הדעת המכונים כללי מקנטון. בהתאם לכללים אלו סייג אי-שפיות הדעת, הפוטר אדם מאחריות פלילית, יחול באחד משני מקרים אלו:

(1) בעת עשיית המעשה היה האדם חסר יכולת להבין את שהוא עושה מחמת מחלה נפשית ממנה סבל, כגון כאשר האדם סובר שהוא סוחט מיץ לימון אך בפועל הוא חונק אדם למוות;

(2) בעת עשיית המעשה היה האדם חסר יכולת להבין שהמעשה אסור, כגון כאשר הוא מסתובב עירום ברחובות.

(הדוגמאות לקוחות מספרו של פרופ' ש"ז פלר ז"ל **דיני עונשין** 665 (כרך א, התשמ"ד) וכן מדברים שכתבו פרופ' סינוט-ארמסטרונג ופרופ' קן לוי: "Insanity Defenses" Walter Sinnott-Armstrong & Ken Levi (2011) (PHILOSOPHY of CRIMINAL LAW 299-334)).

17. כללי מקנוטן קנו להם שביתה עת ארוכה במדינות העולם האנגלו-אמריקאי ככללים המגדירים את סייג אי-שפיות הדעת (ראו פרופ' סינוט-ארמסטרונג ופרופ' לוי, לעיל . כן ראו Alexandra Mateo, Fear, (2022) 22 NEV.L. J. 867, *Insanity, and Loathing in Nevada*). כעולה מתיאור הכללים לעיל, הכללים עסקו בהשלכות הקוגניטיביות-**שכליות** של מחלת הנפש שכן עניינם מצב בו מחמת מחלת הנפש הנאשם אינו מבין - קוגניטיבית - את מעשיו ואת האיסור שבהם.

18. עם זאת, כללי מקנוטן **לא** פטרו מאחריות פלילית במקרה בו האדם הבין את שהוא עושה והבין שהמעשה אסור, ובכל זאת פעל כפי שפעל מחמת דחף רב עוצמה שנבע ממחלתו. כגון, קלפטומן שממשיך לגנוב למרות שהוא מבין את משמעות מעשיו ויודע שהדבר אסור, אך דחף פנימי הנובע ממחלתו גורם לו להמשיך ולגנוב (הדוגמא לקוחה מפרופ' סינוט-ארמסטרונג ופרופ' לוי, לעיל). היבט זה של מחלת הנפש מכונה ההיבט **הרצוני**, היינו שמחלת הנפש שיבשה את כוחו רצונו של הנאשם. להבחנה בין ההיבט השכלי להיבט הרצוני של סייג "אי שפיות הדעת", ראו פרופ' פלר, בספרו הנ"ל, בעמ' 664-666. היבט **רצוני** זה מכונה לעתים במשפט האנגלו-אמריקאי בשם irresistible impulse, ובעברית "דחף לאו-בר-כיבוש" (ראו התרגום שניתן לביטוי בע"פ 118/53, שיידון להלן).

19. במקרה הנוכחי לא הייתה מחלוקת של ממש שהנאשם היה מודע היטב למשמעות מעשיו ולכך שהמעשים אסורים, וטענת הנאשם היא שהוא פעל מתוך דחף פנימי לאו-בר-כיבוש שנבע ממחלת הנפש ממנה הוא סובל (סכיזופרניה). לכן, סוגיית הדחף לאו-בר-כיבוש היא הנוגעת לענייננו.

20. כאמור, כללי מקנוטן **לא** כללו בגדרי סייג אי-השפיות את הדחף-לאו-בר-כיבוש. פירוט כללי **מקנוטן** בהקשר זה והתפתחותם במשפט האנגלי בזמנו הובאו על ידי השופט י. גביזון ז"ל לאמור:

"כללי מקנוטן, אינם מעניקים... פטורין במקרה של דחף שאין לעמוד נגדו הנובע ממחלת נפש.

...לגבי מבחני האחריות הפלילית במקרי אי שפיות הדעת יפה באנגליה עד היום כוח כללי מקנוטן: נכשלו נסיונות סניגורים מפורסמים להכליל בכללים אלה גם מקרי 'יצר-לאו בר כבוש'...

בשנת 1934 המליצה ועדה בריטית בראשות הלורד אטקין... להכיר בפטורין מאחריות פלילית במקרים שנעשה המעשה מתוך דחף, שבפניו לא יכול היה הנאשם לעמוד בגלל מחלת נפש. המלצה זו נתקלה בהתנגדות שופטים רבים, והמחוקק הבריטי מצא לנכון לא לקבלה. בתי המשפט האנגלים המשיכו לנהוג לפי כללי מקנוטן, ובשנת 1925 חזר זקן השופטים על המבחנים שנקבעו בכללים הנ"ל...

בשנת 1936 דחתה גם מועצת המלך את הטענה כי דחף כנ"ל יכול לשמש הגנה נגד מעשה פלילי" (י. גביזון "אי-שפיות הדעת באנגליה ובישראל" **הפרקליט** יד 139, 140 (התשי"ח)).

21. כללי מקנוטן נקלטו במשפט הישראלי בתקופת המנדט הבריטי. פקודת החוק הפלילי, 1936 קבעה בסעיף 14 את כללי מקנוטן, תוך הסתייגות מהכרה בסייג של אי שפיות הדעת במקרה של דחף לאו בר-כיבוש, לאמור:

"לא ישא אדם באחריות פלילית בשל מעשה... אם בשעת עשותו... את המעשה היה בלתי מוכשר להבין את אשר עשה, או לדעת שאסור היה לו לעשות את המעשה... מחמת מחלה שפגעה בצלילות דעתו. אך **יתכן שיהא אדם אחראי אחריות פלילית בשל מעשה... גם אם נפגעה צלילות דעתו ע"י מחלה, אם אין המחלה הזאת מולידה באמת ברוחו אחת התוצאות הנזכרות לעיל ביחס לאותו המעשה...**" (ההדגשה הוספה).

הלכת מנדלברוט והלכת מיזאן: חריגה מכללי מקנוטן

22. הפסיקה הישראלית ובעקבותיה המחוקק הישראלי ראו בכל זאת לחרוג מכללי מקנוטן, אך הדבר נעשה בהדרגה. בע"פ 118/53 **מנדלברוט נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד י 281 (1956) קרא הנשיא אגרנט ז"ל בדעת מיעוט להחיל את סייג אי-שפיות הדעת גם במקרה של דחף לאו בר-כיבוש, אולם שופטי הרוב (השופטים זילברג וגויטיין) סברו שהדבר אינו אפשרי נוכח הוראתו המפורשת של המחוקק בסעיף 14 לפקודת החוק הפלילי.

23. שנה לאחר מכן, במסגרת ע"פ 186/55 **מיזאן נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד יא 769 (1957), קיבל בית המשפט העליון בהרכב מורחב של חמישה שופטים, ברוב דעות, את דעת המיעוט של הנשיא אגרנט ז"ל בעניין **מנדלברוט**, וזו הפכה להלכה. לפי הלכה זו, "אין אדם נושא באחריות פלילית אם עקב מחלת-נפשו **לא היה בכוחו** לעמוד בפני הדחף... שהשתלט עליו והניע אותו לבצע את העבירה" (שם, בעמ' 771 לפסק-הדין. ההדגשה הוספה). ההלכה חלה, כאמור, רק במקרה בו הדחף היה כזה שהנאשם לא יכול היה לעמוד בפניו.

חוק העונשין, התשל"ז-1977: ללא שינוי בדין

24. עם חקיקתו של חוק העונשין, התשל"ז-1977 נקבע בסעיף 19 סייג אי-השפיות, לאמור:

"אין אדם נושא באחריות פלילית למעשהו או למחדלו, אם בשעת מעשה לא היה מסוגל, מחמת מחלה שפגעה בשפיותו... להבין את שהוא עושה או לדעת שאסור לו לנהוג כפי שנהג".

25. לשונו של הסעיף עניינה "כללי מקנוטן" הקלאסיים העוסקים בהיבט **הקוגניטיבי-שכלי** בלבד של סייג "אי שפיות הדעת"; כעולה מלשונו של המחוקק, סוגיית ה"דחף-לאו בר-כיבוש" - היינו, ההיבט **הרצוני** של הסייג - לא נכללה בגדרי סייג אי השפיות. עם זאת, נהיר שהלכת **מיזאן** המשיכה לחול, על ההכרה שנקבעה בה בדחף לאו בר כיבוש. ראו פרופ' פלר, בספרו הנ"ל, בעמ' 668.

תיקון 39 לחוק העונשין: הכרה בדחף לאו בר-כיבוש "של ממש"

26. בשנת 1994, עם חקיקתו של תיקון 39 לחוק העונשין, החליף סעיף 34 את סעיף 19 לחוק העונשין (ראו חוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), התשנ"ד-1994, ס"ח 348). בסעיף 34 נקבע במפורש - לראשונה עלי חוק - שסייג אי השפיות חל גם במקרה של דחף לאו-בר-כיבוש, ובלבד שהמחלה גרמה לכך שהאדם היה חסר **יכולת של ממש** לפעול אחרת:

"לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שעשה אם, בשעת המעשה, בשל מחלה שפגעה ברוחו... היה **חסר יכולת של ממש** -

(1) להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו; או

(2) להימנע מעשיית המעשה" (ההדגשות הוספו).

27. כעולה מלשון החוק, סעיף 34(1) מעגן עלי חוק את כללי מקונטן הקלאסיים (ההיבט **השכלי** של הסייג); סעיף 34(2) מעגן עלי חוק את הלכת **מיזאן** (ההיבט **הרצוני** של הסייג, "דחף לאו-בר-כיבוש"). לביקורת על כך שהמחוקק לא השתמש בסעיף 34 בביטוי "דחף לאו-בר-כיבוש", ראו פרופ' עדי פרוש "אי-שפיות, היעדר שליטה וסעיף 34 של חוק העונשין" **עיוני משפט** כא 139, 143-147 (התשנ"ח).

תיקון 44 לחוק העונשין: ענישה מופחתת ודחף לאו-בר-כיבוש "במידה ניכרת"

28. בשנת 1995 תוקן חוק העונשין תיקון נוסף ונחקק סעיף 300 לחוק העונשין (ראו חוק העונשין (תיקון מס' 44), התשנ"ה-1995, ס"ח 391). סעיף 300 העניק לבית המשפט סמכות להטיל על נאשם שהורשע ברצח עונש קל מהעונש הקבוע בדין (מאסר עולם חובה) אם הרצח בוצע "במצב שבו, בשל הפרעה נפשית חמורה... הוגבלה יכולתו של הנאשם **במידה ניכרת**, אך לא עד כדי חוסר יכולת של ממש... להימנע מעשיית המעשה". כלומר, ניתנה לבית המשפט הסמכות לגזור **ענישה** מופחתת על מי שנמצא במצב של דחף לאו-בר-כיבוש "במידה ניכרת". טעמו של תיקון זה הוסבר בהצעת החוק כדלקמן:

"השינוי המוצע מבטא תפיסה חברתית לפיה אדם הפועל במצבי הלחץ המפורטים בסעיף 301א, אף כי עליו לתת את הדין למעשה המתת אדם שעשה, אין הוא עומד מהבחינה המוסרית בדרגה אחת עם רוצח" (הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 41) (אחריות מופחתת), התשנ"ה-1995, ס"ח 475, 476. יוער כי דברי ההסבר עסקו בהצעה לקביעת **אחריות** מופחתת בגין דחף לאו-בר-כיבוש כאמור).

תיקון 137 לחוק העונשין: אחריות מופחתת לדחף לאו-בר-כיבוש "במידה ניכרת"

29. ההתפתחות החקיקתית האחרונה הנוגעת לענייננו אירעה בשנת 2019, במסגרת הרפורמה בעבירות ההמתה (חוק העונשין (תיקון מס' 137), התשע"ט-2019, ס"ח 230). במסגרת הרפורמה, בוטל סעיף 300 הנ"ל והוסף לחוק העונשין סעיף 301 שעניינו "המתה בנסיבות של אחריות מופחתת". סעיף 301ב(2) הכיר ביחס לעבירות ההמתה באחריות מופחתת של מי שפעל מתוך דחף לאו-בר-כיבוש "במידה ניכרת". זו לשון הסעיף בחלקים הנוגעים לענייננו:

"(ב) ...הגורם בכוונה או באדישות למותו של אדם באחת מהנסיבות המפורטות להלן, דינו - מאסר עשרים שנים:

...

(2) המעשה נעשה במצב שבו, בשל הפרעה נפשית חמורה..., הוגבלה יכולתו של הנאשם **במידה ניכרת, אך לא עד כדי חוסר יכולת של ממש** כאמור בסעיף 34 ח -

(א) להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו; או

(ב) **להימנע מעשיית המעשה**" (ההדגשות הוספו).

30. כפי שהובהר בדברי ההסבר להצעת החוק בעניין הרפורמה בעבירות ההמתה: "הנוסח המוצע... מטרתו לקבוע, לגבי המצבים המנויים היום בסעיף 300א לחוק, הסדר של אחריות מופחתת תחת ההסדר שמאפשר הקלה בעונש בלבד... הסדר של אחריות מופחתת הוא צודק יותר, משום שאין הוא מטיל על העושים הבאים בגדרו תיוג של מי שביצעו רצח. גם מבחינת הענישה, הסדר כזה תואם בצורה טובה יותר את התיוג הנלווה להרשעה, שכן הוא מונע מצב שבו נגזרים עונשים קלים יחסית בגין הרשעה ברצח" (הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 124) (עבירות המתה), התשע"ו-2015, ה"ח 165, 176). עוד לעניין השינוי החקיקתי האמור, ראו בהרחבה כב' השופט אורי שהם ולי-אור שחרור "ענישה מופחתת או אחריות מופחתת בעבירת הרצח" **ספר מנחם פינקלשטיין - משפט, ביטחון וספר** 443 (2020).

31. הנה כי כן, המסגרת המשפטית בכל הנוגע לסייג "אי שפיות הדעת" עברה **התפתחות הדרגתית** במהלך השנים בכל הנוגע להכרה בדחף לאו-בר-כיבוש כחלק מסייג "אי שפיות הדעת". הדרגתיות זו משקפת את ההתחבטות שהייתה קיימת בזמנו, ואת עמדת הפסיקה והמחוקק לפיה יש להיזהר בסוגיה ולפעול עקב בצד אגודל.

32. יצוין כי התלבטות והתחבטות מעין אלו מוצאים ביטויים גם במדינות נוספות המשתייכות למשפט האנגלו-אמריקאי. כך באנגליה, לאחר התנגדות רבת שנים, הוכר רק בשנות ה-60 של המאה שעברה הדחף לאו-בר-כיבוש ככלול בסייג "אי-שפיות הדעת", וגם זאת אך בהקשר של אחריות מופחתת להמתה. ראו R v. Byrn 2 QB 396 [1960]. עוד על המצב באנגליה ביחס לכללי מקנוטן, ראו Ronnie Mackay "Nature", "Quality" and Mens Rea - Some Observations on "Defect of Reason" and the First Limb of (the M'Naghten Rule, 7 Criminal Law Review 585 (2020).

33. בארצות-הברית הדין ידע טלטלות ושינויים רבים. ראשיתו של הדין בארצות-הברית הוא בכללי מקנוטן. בשנת 1954 התקבלה במחוז קולומביה הלכת דורהאם (Durham v. United States, 214 F.2d 862 (D.C. Cir.)), שהביאה להכרה בדחף לאו-בר-כיבוש ככלול בגדרי סייג אי-השפיות. הלכת דורהאם היא שעמדה, בין היתר, בבסיס פסק-דינו של הנשיא אגרט בעניין **מנדלברוט** (ראו בעמ' 323-324 לפסק-הדין). הלכת דורהאם זכתה לביקורת חריפה בארצות-הברית, מחמת שמבקריה (בכללם פסיכיאטרים) סברו שהיא רחבה יתר על המידה, מסתפקת אך בהוכחת קשר סיבתי בין מחלת הנפש לעבירה הנדונה ואוצלת בפועל את הסמכות בנוגע

לסייג "אי שפיות הדעת" לידי הפסיכיאטרים. בשנות ה-70 הפסיקו הלכה למעשה לפעול על פי הלכת דורהאם (ראו מטאו, במאמרה הנ"ל, בעמ' 874; פרוש, במאמרו הנ"ל, בעמ' 141, 153). בהמשך החלו רבות ממדינות ארצות-הברית לפעול לפי חוקים ופסיקה שהתבססו על נוסח ה- Model Penal Code שהוצע על ידי ה-American Law Institute, נוסח שנמצא בתווך בין כללי מקנוטן להלכת דורהאם. בעקבות ניסיון ההתנקשות בנשיא רונלד רייגן בשנת 1981 על ידי פלוני בשם הינקלי, שסבל ממחלת נפש והוחל בעניינו סייג "אי שפיות הדעת" כפי שעלה מה- Model Penal Code, התחוללה בארצות-הברית סערה ציבורית שהביאה לשינויים חקיקתיים ברבות ממדינות ארצות-הברית, והיו אף מדינות כמו נבדה שביטלו לחלוטין את סייג אי-שפיות הדעת, ביטול שבית המשפט העליון של מדינת נבדה קבע שאינו חוקתי. כחלק מהשינויים הללו, באה לעולם האפשרות ליתן הכרעת דין לפיה האדם "אשם אך לוקה במחלת נפש" (Guilty but Mentally Ill), ואפשרות זו נקוטה כיום במדינות רבות בארצות-הברית. משמעותו של פסק-דין כזה היא שהנאשם מרצה את עונשו בבית הסוהר, אך קיימת חובה ליתן לו שם טיפול נפשי. גם אפשרות זו זוכה בארצות-הברית לביקורת (ראו מטאו, במאמרה הנ"ל; סינוט-ארמסטרונג ולוי, במאמרם הנ"ל).

טעמי המדיניות

34. בבסיס הזהירות וההתחבטות המתוארים מצויים טעמי המדיניות הסותרים המתנגשים בסוגייתנו. מן הצד האחד ניצב **עיקרון האשמה** לפיו אין להטיל אשמה פלילית על מי שאינו אשם; מי שאין לו יכולת לבחור בין טוב ורע. עיקרון זה מוביל להכרה בדחף לאו בר-כיבוש הנובע ממחלת נפש ככלול בסייג "אי שפיות הדעת". כעוצמת הדחף כן מידת ההכרה בו. כדברי פרופ' מרדכי קרמיניצר:

"ביסודם של המשפט החוקתי והמשפט הפלילי מונחת דמות אדם אחת. אדם הוא בעל אוטונומיה מוסרית, בעל יכולת בסיסית להבין את המציאות ולהבחין בין טוב לרע... כאשר מדובר במי שאינו בעל יכולת בסיסית כאמור (העדר כשרות)... אין הדין העונשי חל עליו. כאשר אדם פועל במצב דברים שבו יש לו יכולת כלשהי להימנע ממעשהו, אך יכולת זו מוגבלת מאוד, או כאשר כושר ההחלטה שלו נפגם, ואין התנהגותו פועל יוצא של שקילה והכרעה רציונאלית (כגון, מצבים של אחריות מופחתת עקב הפרעה נפשית חמורה... שמגבילים את הכשרות הפלילית אך אינם שוללים אותה...) - אשמתו מופחתת, ובהתאמה מצטמצמת מידת אחריותו הפלילית..." (מרדכי קרמיניצר "עקרון האשמה" **מחקרי משפט** יג 109 (התשנ"ו-התשנ"ז)).

35. מן הצד השני, ניצב הקושי המעשי בהכרה בדחף לאו-בר-כיבוש ככלול בסייג "אי שפיות הדעת", קושי שיסודו בפער - שלעתים הוא דק - בין דחף לאו בר-כיבוש שמקורו במחלת נפש לבין יצר הרע כפשוטו, שבוודאי אינו פוטר מאחריות פלילית. כדברי כב' השופט חיים כהן ז"ל בע"פ 187/61 פנו נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד 1105, 1111 (1962):

"תורתו של השופט אגרנט שהכשירה את ההגנה של הדחף-לא-בר-כיבוש... הייתה כבר לנכסי-צאן-ברזל של השיפוט הפלילי בישראל; אבל כמו לכל התורות הטובות, מצויים אנחנו לעשות סייג גם לתורה הזאת - פן תביא המהפכה, שהייתה מיועדת להביא סעד-של-צדק לחולי-נפש מוכי-גורל, לידי סיכול דיני העונשין. חייבים אנחנו לצאת מן ההנחה היסודית כי כל פושע... פועל על-פי דחף, הידוע גם בשם יצר-הרע: טיבם של דחף זה ושל עצם מעשה הפשע מעידים כמאה עדים על סטייה מן הנורמה. נורמה תרתי-משמע: יש כאן לא רק סטייה מסדרי החברה שמצאו ביטויים

בחוק, אלא יש כאן גם סטייה מן התקנים המצויים והממוצעים של בריאות הנפש. לשון אחרת. אין אדם חוטא אלא אם-כן נכנסה בו רוח שטות; וה'שטות' האמורה כאן היא לאו דווקא מחלתו של 'השוטה' על סממניה הרגילים (שהוא מהלך ערום או משבר כלים או זורק אבנים או לן בבית-הקברות וכיוצא באלה סממנים שחכמי התלמוד הבחינו בשוטים), אלא יכול ותהא זו 'רוח' בלבד אשר אך עצם מעשה העבירה מעיד על קיומה.

...אין בעולם לא ברייה ולא בבריאה אשר מימיהם לא היו להם 'אימפולסים אגרסיביים' או 'נטיות נברוטיות' או 'מחשבות כפיה' או 'הזיות' או 'הרגשות אמביוולנטיות' וכיוצא באלה סממנים לסבלותיהם של המופרעים והחולים בנפשם. אבחנתם של סממנים שכאלה בפושעים, אינה מעלה ואינה מורידה, כשלעצמה, לעניין אחריותם הפלילית - יהא אשר יהא הדחף הנובע או הנולד מתופעות או סבלות שכאלו או דומיהן; שאם תאמר אחרת, ביטלת תורת העונשין כולה" (שם, בעמ' 1111).

36. ביחס לאיזון הראוי בין האינטרסים המתנגשים הללו, קיימות דעות שונות בספרות. ראו למשל דבריו של פרופ' עמנואל גרוס לפיהם "נדמה כי סייג זה [סייג 'אי שפיות הדעת'] בא בעוכריו של האינטרס הציבורי שמטרתו הגנה על הציבור. הסיבה העיקרית לכך נעוצה בעובדה שגם אדם שביצע עברה שהיא מהחמורות ביותר בספר החוקים לא יישא בכל אחריות בגין מעשיו ולא יענש עליהם... כך למעשה נותר הציבור בפני שוקת שבורה... נראה כי החלת הסייג מותירה את הציבור חשוף להישנותם של מעשים דומים מצדו של הנאשם" (עמנואל גרוס, "האם הגנת החוק הפלילי על הלקוי בנפשו מהווה איזון נכון וצודק בין ההתחשבות בנאשם ובין הגנת החברה?" **ספר אדמונד לוי** 425, 426 (2017)). ומנגד, ראו דבריו של פרופ' יורם שחר הטוען כי "במרכזה של שממת ההגנות בישראל יש להציב את מותה של הגנת אי-השפיות" (יורם שחר "הרבה הגנות מתות והגנה הורגת אחת" **משפט, חברה ותרבות** 487, 491 (2017)).

37. המחוקק הישראלי יצר בהדרגה, בהתפתחות איטית, את האיזון המידתי שראה לנכון בין האינטרסים המתנגשים המתוארים. לפי איזון זה, הדחף לאו-בר-הכיבוש מוכר ככלול בסייג אי-שפיות הדעת, אך כתלות בעוצמתו. מקום בו מחלת הנפש פגעה ברצונו של הנאשם עד שהוא "חסר יכולת **של ממש**... להימנע מעשיית המעשה" יחול סייג אי-השפיות, ולא יהיה מקום להרשיע את הנאשם בדיון (סעיף 34 לחוק העונשין). לעומת זאת, אם מחמת המחלה הוגבלה יכולתו של הנאשם "**במידה ניכרת**, אך לא עד כדי חוסר יכולת של ממש... להימנע מעשיית המעשה", אזי הנאשם יורשע בדיון, ועסקינן בעבירת המתה הרשעתו תהיה בגין "המתה בנסיבות של אחריות מופחתת" (סעיף 301ב לחוק העונשין). במקרים האחרים, מצופה מן האדם להתמודד עם יצר הרע ולעמוד בפניו. ראו דברי פרופ' פלר ז"ל לפיהם "כל היצרים הרעים שעלולים להביא אדם לידי ביצוע עבירה פלילית, תהא עוצמתם אשר תהא, **אינם בבחינת דחף שהאדם עומד חסר אוניס בפניו, אלא דחף שהאדם לא התאמץ להתגבר עליו או אף נמנע מלהתנגד לו**. והיה ועשה כן, עליו לשאת באחריות הפלילית הנובעת ממעשהו" (פלר, בספרו הנ"ל, בעמ' 671. ההדגשה במקור).

38. במקרה הנוכחי המחלוקת בין הצדדים היא אך בשאלה זו: האם יכולתו של הנאשם בזמן ביצוע מעשי הדקירות הוגבלה "במידה ניכרת" כטענת התביעה ("המתה באחריות מופחתת"), או שמא יכולתו הוגבלה עד כדי חוסר יכולת "של ממש", כטענת ההגנה (תחולת הסייג לאחריות)? למענה על שאלה זו ניתן לפנות עתה, תוך פירוט ודיון בעובדות המקרה. מכיוון שלדברי המומחים מחלתו של הנאשם התפתחה במהלך השנים, סקירת העובדות תכלול גם התייחסות לעבר המרוחק יחסית מהאירועים.

39. הנאשם, יליד 1987, עלה לישראל מצרפת בגפו **בשנת 2013** לערך בהיותו כבן 26. עם עלייתו לישראל התגורר בישיבה. לדבריו, בצרפת למד תכנות מחשבים והייתה לו בת זוג כשלוש שנים, אך אז התפטר במפתיע מעבודתו, נפרד מבת זוגו והחל להתקרב לדת, ובהמשך עלה לארץ (דברים שאמר הנאשם לד"ר ארגו, כפי שמובאים בחוות דעתו מיום 10.1.2010). לפני עלייתו ארצה, התגלעו לעתים עימותים בין הנאשם לבין הוריו, לרבות סטירה שסטר לאמו כשהיה כבן 18 לאחר שהעירה לו שלא ישחק במחשב (פסקאות 6-7 לסיכומי המדינה; עמ' 501-502 לפרוטוקול).

שנת 2015 עד ראשית שנת 2017: הנאשם מתלונן על מכאובים שונים

40. החל ממרץ 2015 ועד מרץ 2017 פנה הנאשם מספר רב של פעמים לרופאים שונים, ובהם רופאי משפחה וקרדיולוגים, והתלונן על כאבים בחזה, עייפות וכאבי בטן. הנאשם עבר מספר בדיקות שנמצאו תקינות (ת/34).

41. בשלב מסוים, ככל הנראה בסוף שנת 2016 ותחילת שנת 2017, עזב הנאשם את הישיבה בה למד, ועבר להתגורר בדירה של קרוב משפחה. בהמשך עבר להתגורר בדירה שנרכשה על ידי הוריו, היא הדירה הסמוכה לדירת המנוח. הוריו של הנאשם עלו לישראל בינואר 2017, ושהו לסירוגין בישראל (בדירה הנ"ל) ובצרפת. מאז שעזב הנאשם את הישיבה, לא למד ולא עבד ונראה שישב בדירה בחוסר מעש (דברים שאמר הנאשם לד"ר ארגו, ראו חוות דעתו מיום 10.1.2020).

42. הנאשם המשיך לפנות לרופאים שונים שלא מצאו דבר, ובמרץ 2017 אבחן רופא המשפחה שהנאשם סובל מהפרעת דיכאון, רשם לו טיפול תרופתי נוגד דיכאון (ציפרלקס) והפנה אותו לבדיקה פסיכיאטרית ולבדיקה נויורולוגית (ת/34, עמ' 868-869; ת/69).

שנת 2017: בדיקה פסיכיאטרית ובדיקות נוספות

43. ביום 27.3.2017 נבדק הנאשם לראשונה על ידי הפסיכיאטר פרופ' ולדימיר לרנר. פרופ' לרנר ציין "מדובר בגבר בן 29, רווק ללא ילדים, עולה חדש מצרפת. אינו עובד ואינו לומד". פרופ' לרנר כתב "האפקט מעט חרדתי... לא מביע מחשבות שווא כלשהן, שולל מחשבות אובדניות וכוונה לפגוע באחרים. שולל הפרעות בתפיסה ולא נראה הזייתי. שיפוט ותובנה תקינים". פרופ' לרנר אבחן הפרעת חרדה ודיכאון וכתב כי "התרשמותי הראשונה שמדובר במצב דיכאוני חרדתי ממושכת ללא כתגובה לגורם חיצוני מובהק. נוטל טיפול ב[ציפרלקס]... עם הטבה במצבו. זקוק לטיפול תרופתי... ביקורת הבא עוד 6 שבועות" (ת/34, עמ' 867-868).

44. הנאשם הוסיף ופנה בשנת 2017 לרופאים שונים (רופא משפחה, נויורולוג, רופא כאב) וכולם אבחנו שאין

ממצאים בתחומם (ניירולוגיה, כאב) והתרשמו ממתח ומדיכאון. רופא המשפחה שב ורשם לנאשם טיפול בציפרלקס כנוגד דיכאון (ת/34, עמ' 865-867).

45. בספטמבר 2017 התגלע עימות חריף בין הנאשם לאביו, אז איים הנאשם על אביו שיכה אותו אם לא יצא מחדרו (עמ' 548 לפרוטוקול).

46. ביום 27.11.2017, בביקור נוסף של הנאשם אצל רופא המשפחה, רשם הרופא "הפסיק עבודה מזה 4 שנים, לא יוצא מביתו כמה חודשים, לדעתי זקוק לעזרה ותמיכה...". הנאשם אובחן כסובל מהפרעת דיכאון והופנה שוב לפסיכיאטר. כמו כן, ניתן לו שוב טיפול תרופתי נוגד דיכאון (ציפרלקס) (ת/34, עמ' 865-864; ת/36).

שנת 2018: בדיקות פסיכיאטריות נוספות

47. ביום 10.1.2018 נבדק הנאשם שוב על ידי הפסיכיאטר פרופ' לרנר. פרופ' לרנר שב והתרשם מהפרעת חרדה ודיכאון והמליץ על הגדלת מינון הציפרלקס (ת/34, עמ' 864).

48. ביום 4.4.2018 שוב נבדק הנאשם על ידי פרופ' לרנר. הנאשם מסר לפרופ' לרנר שבעקבות העלאת המינון התרופתי מצבו השתפר, "פחתו חרדות ומצב רוחו משתפר". פרופ' לרנר המליץ על המשך שימוש בציפרלקס (ת/34, עמ' 863).

49. ביום 13.6.2018, בביקור נוסף אצל פרופ' לרנר, נכתב כי הנאשם "מסר שמצבו ממשיך להשתפר... מצב רוחו יותר טוב. פחות חרדתי. שינה ותיאבון בגדר הנורמה...". פרופ' לרנר המליץ על המשך הטיפול בציפרלקס, והמליץ להוסיף לטיפול התרופתי טיפול בשיחות (ת/34, עמ' 863).

50. ביום 5.11.2018 שב וביקר הנאשם אצל פרופ' לרנר ודיווח על שיפור נוסף. בבדיקתו על ידי פרופ' לרנר נכתב "...מתמצא בכל המובנים... האפקט אוטימי, מלא, יציב, תואם לתוכן דבריו. לא מביע מחשבות שווא כלשהן. שולל מחשבות אובדניות וכוונות לפגוע באחרים. שולל הפרעות בתפיסה ולא נראה הזייתי. שיפוט ותובנה תקינים". פרופ' לרנר המליץ על המשך טיפול בציפרלקס ועל טיפול בשיחות. כן המליץ על ביקורת בעוד 3 חודשים (ת/34, עמ' 862).

51. בנובמבר 2018 עזב הנאשם את בית הוריו על רקע יחסיו העכורים עם הוריו, ועבר ללון בבית הכנסת, שם קיבל אוכל ושמיות ממתנדבים, ואף נעשתה פנייה בעניינו לרשויות הרווחה. בשלב מסוים עזב הנאשם את בית הכנסת, ונראה שבמועד כלשהו שב לביתו (ראו הודעת תושבת השכונה, גב' כהן, שהוגשה בהסכמה, ת/32).

סוף שנת 2018 ותחילת שנת 2019: הנאשם מטריד את המנוח ומשפחתו

עמוד 13

52. לקראת סוף שנת 2018 ותחילת שנת 2019 החל הנאשם להטריד את המנוח ומשפחתו. המנוח ומשפחתו גרו בקומה ראשונה בבניין, ולדירתם הייתה חצר. הנאשם גר בקומה השלישית בבניין הסמוך, וביתו השקיף אל חצר ביתם של המנוח ומשפחתו. משלב מסוים, כאמור, החל להטרידם. רעיית המנוח תיארה שתחילה התלונן הנאשם על רעש שעלה מהחצר מחמת משחק כדורגל של הילדים. כדבריה:

"המפגש הראשון עם הנאשם, היה, אם אני לא טועה זה היה באיזו שבת אחת אחר הצהריים, כש[הבן הקטין של המנוח]... שיחק בחוץ עם כדור בשעה 17:00. הוא שיחק עם האחים שלו כדורגל בחצר, היתה לנו חצר ממש גדולה, ואז הוא הגיע במוצא"ש והיה לו צלצול כזה טורדני, כאילו עד שאנחנו לא פותחים את הדלת הוא לא מפסיק לצלצל בפעמון, וזהו. ופתחתי את הדלת, אני פתחתי לו את הדלת, ואז הוא התלונן שהיה לו רעש, ובהתחלה לא הבנתי מה הוא רוצה ואמרתי לו, איזה רעש היה? לא, שיחקתם, שיחקו כדורגל. אמרתי לו, אוקי, הם שיחקו כדורגל וזו לא הייתה שעת צהריים, ואמרתי לו, אם הרעש כל כך מפריע לך, אז לא מתאים לך לגור בבניין דירות, אתה צריך לגור או במדבר או בבניין פרטי, יהיה לך יותר טוב, יהיה לך שקט. זה היה במפגש הראשון שלנו" (עמ' 346-347 לפרוטוקול).

53. אחר כך החל הנאשם להטריד את המנוח ומשפחתו בתדירות גבוהה ביותר על רקע תלונותיו בנוגע לכלבתם של בני המשפחה, שלטענתו נביחותיה הפריעו לו:

"אז הוא נהג להגיע אלינו לבית עשרות פעמים, והוא התלונן על הכלבה, שהכלבה נבחה. הכלבה ייללה מאוד כשהיא ראתה אותנו באים הביתה, אז היא מאוד שמחה והיא רצתה שנגיע אליה ונלטף אותה. אז היא, זה הפריע לו הרעשים של הכלבה, ואז הוא היה מגיע, הוא היה מגיע עשרות פעמים להעיר לנו על הרעש של הכלבה, ואני עליתי לשכנים מעליי, לכל השכנים עליתי ממש אחד ואחד כדי לשאול, האם הרעש של הכלבה כל כך מפריע להם, כי לא רציתי להפריע לשכנים שלנו. וכל השכנים אמרו לי, אנחנו לא מבינים מה את אומרת, היא כלבה והיא נובחת מדי פעם, הכל בסדר, זה לא מפריע לנו. אף שכן מעולם לא בא, דפק ואמר שזה מפריע לו.

...לפעמים פעמיים בשבוע, במוצאי שבת זה היה קבוע שהוא היה מגיע" (עמ' 347 לפרוטוקול).

"יום אחד הגעתי הביתה, וראיתי שכל המרפסת שלנו, שהוא זרק ביצים ואבנים על הכלבה, הוא היה זורק עליה כל מיני דברים, הוא היה פשוט מציק לה מלמטה ואז היא היתה נובחת.

...הוא יום אחד בא ואמר שהוא ישרוף לנו את הבית, והוא אמר שמשהו לא טוב יקרה פה.

...אמרתי לו שאני פונה למשטרה, שיעוף מפה, אמרתי לו, אני עכשיו פונה למשטרה.

...כאילו הייתי מתעצבנת כשהוא מגיע, אבל לא הייתי, הייתי אומרת לו שהוא ילך מפה, ולא ממש, הייתי אומרת לו, תלך מפה, הרגשתי שזה חודר לנו לפרטיות, שדי, הוא מציק כבר, זה מפריע, הוא ממש חדר לנו לפרטיות" (עמ' 348 לפרוטוקול).

54. באחת הפעמים בהם הגיע הנאשם לבית משפחת המנוח, הוא הורחק על ידי ילדיו. להלן תיאור הדברים מפי בנו של המנוח:

"הפעם הראשונה שפגשתי אותו, זה היה במוצאי שבת. הוא הגיע אלינו הביתה ודפק בדלת, אני לא זוכר בדיוק האם אני או אימא שלי פתחנו לו את הדלת. והוא התחיל, אנחנו פתחנו לו את הדלת והוא התחיל להגיד שהכלבה עושה לו רעש, הוא התחיל להתלונן על הכלבה. ואז הוא התחיל להגיד שהוא ישרוף לנו את הבית, ויעשה לנו גיהנום, והוא התקרב לכיוון הדלת. כשהוא התקרב לכיוון הדלת, דחפנו אותו, דחפתי אותו אחורה, אחי הגיע מאחורי ודחקנו אותו אחורה" (עמ' 338 לפרוטוקול).

55. מחמת שהוריו של הנאשם דוברי צרפתית ואינם דוברי עברית, הסתייעה רעייתו של המנוח בשכנה בשם גב' אלכסנדרה בן נעים, דוברת צרפתית, ששימשה כמתווכת ברכישת הדירה על ידי הוריו של הנאשם (עמ' 350 לפרוטוקול). ביום 12.2.2019 בשעה 19:41 כתבה רעייתו של המנוח לאלכסנדרה הודעת וואטסאפ לפיה "אלכסנדרה תגידי לי אחרי שאת מדברת עם השכנים. תודה על העזרה". ביום 24.2.2019 בשעה 19:41 כתבה רעיית המנוח "[אמו של הנאשם] הייתה אצלי בבית היא אישה מאד טובה דיברנו הרבה", "אני ממש מרחמת עליהם" (ת/45).

56. במרץ 2019 ירדה רעיית המנוח בשעת בוקר מוקדמת לטייל עם הכלבה. היא התחילה ללכת ואז הגיח הנאשם במפתיע מולה וצילם אותה. בין השניים התנהלו חילופי הדברים הבאים:

"ואז אמרתי לו, ראובן, מה אתה עושה? לא, לא, אתם עוד תשמעו ממני, ואז אמרתי לו, תגיד, ראובן, אם הכלבה כל כך מציקה לך, אולי תעזור לנו, תעזור לנו עם הכלבה, תעזור לנו להוציא אותה? ואז הוא אמר לי, אני אחשוב על זה. זהו, זהו, ואז הלכתי."

...הוא פשוט עקב אחרינו, הוא היה מסתכל במרפסת, רואה מתי שמתי לכלבה חגורה ועקב אחרינו. הוא צילם את עמוס גם באותו הבוקר.

...הוא חיכה בחניה עד שעמוס ירד, והוא צילם גם אותו. ואז דיברתי עם עמוס ואמרתי לו, עמוס, הוא צילם אותי, אז הוא אמר לי, גם אותי הוא צילם... מה הוא רוצה? וזהו, לא ייחסנו לזה חשיבות כל כך, והמשכנו בסדר היום" (עמ' 348 לפרוטוקול).

57. ביום 11.3.2019 הפיץ הנאשם עלון פרסום ("פליר"), בו נכתב "שמעתם כלב בוכה?!", "הבעלים [הופיעו תמונות המנוח ורעייתו] בושה עליהם!!" (ת/75). ביום 11.3.2019 בשעה 14:24 שלחה רעיית המנוח הודעת וואטסאפ לאלכסנדרה, וכתבה "אלכסנדרה", "הוא תלה בכל הבניינים", "מה אני יעשה", "אני ממש מתביישת". אלכסנדרה השיבה "אוי ווי" (ת/45).

58. בעקבות זאת הגישה רעייתו של המנוח ביום 11.3.2019 בשעה 21:02 תלונה במשטרה בעניין. בתלונה מסרה כי "הוא ככל הנראה לא בריא בנפשו", "אנחנו מרחמים עליו וחושבים שהוא צריך לקבל טיפול וגם ההורים שלו אומרים את זה אבל הוא מסרב לקבל טיפול כזה" (ת/3). בשעה 21:47 שלחה רעיית המנוח הודעת וואטסאפ לאלכסנדרה וכתבה כי "רציתי לעדכן אותך שהגשנו תלונה במשטרה", "מצטערת". אלכסנדרה השיבה "עשיתם נכון! זה פשוט בלתי אפשרי ככה! גם ההורים שלו חסרי אונים! לא ידעו מה לעשות. נראה לי שלא הייתה לך ברירה", ורעיית המנוח השיבה "לצערי לא הייתה לי ברירה", "הוא מאיים עלינו הוא

אמר גם שהוא יהפוך לנו את החיים לגיהנום", "זה ממש קו אדום", "בלב [כבד] הגשתי תלונה במשטרה". אלכסנדרה השיבה: "אני בטוחה. אני מכירה אותך! זה לא היה פשוט בכלל ובאמת מצב שדורש טיפול... אולי זה מה שיעזור לו למצוא מוסד שיטפל בו", ורעיית המנוח השיבה "הלוואי" (ת/45).

59. יומיים לאחר מכן, ביום 13.3.2019 נבדק הנאשם על ידי פרופ' לרנר פעם נוספת. הנאשם דיווח לפרופ' לרנר על שיפור נוסף במצבו. פרופ' לרנר המליץ על המשך טיפול תרופתי ועל טיפול בשיחות. כן המליץ על ביקורת בעוד 3 חודשים (ת/34, עמ' 861). הנאשם לא סיפר לפרופ' לרנר דבר לעניין האירועים עם משפחת המנוח והכלבה (ת/35; עמ' 360 לפרוטוקול).

60. ביום 14.3.2019 קיבלה רעיית המנוח שדר וואטסאפ לפיו "הבן אדם הזה מפרסם עליכם גם בפייסבוק של השכונה". בעקבות זאת פנתה רעיית המנוח לאלכסנדרה וכתבה "אלכסנדרה הוא עובר כל גבול", "וההורים שלו לא עוזרים לי", "אני ממש כועסת", "אלכסנדרה הוא לא מפסיק", "הוא ממשיך גם לתלות את הפליירים בשכונה". על כך השיבה אלכסנדרה "אוי וואוי! הבעיה היא שההורים בלי שליטה עליו. אני שולחת להם את מה שאת אומרת לי". בהמשך כתבה רעיית המנוח "אלכסנדרה תגידי לי אחרי שאת מדברת עם [אמו של הנאשם] תודה". וכן "אלכסנדרה תגידי ל[אמו של הנאשם] שיש עדיין סרטונים ביוטיוב", "וחברות שלי אומרות שזה עדיין פורסם בפייסבוק" (ת/45).

61. למחרת היום, 15.3.2019, בשעה 10:23 כתבה רעיית המנוח לאלכסנדרה "תגידי ל[אמו של הנאשם] שאני מוסרת את הכלבה בשבוע הבא אני לא מוכנה לעבור את כל הדברים האלה ואני לא מתכוונת לריב איתם חס וחלילה" (ת/45). ביום 20.3.2019 כתבה רעיית המנוח לאלכסנדרה "העברנו את הכלבה" (ת/45).

62. לאחר שמשפחת המנוח מסרה את הכלבה נראה היה שמסכת ההטרדות פתחה עד מאד ואף פסקה. רעיית המנוח זכרה ביקור חד פעמי ביולי או אוגוסט 2019 ולא מעבר לכך (עמ' 351, 352 לפרוטוקול).

מרץ 2019 עד אוגוסט 2019: בדיקות פסיכולוגיות ופסיכיאטריות

63. ביום 20.3.2019 נבדק הנאשם על ידי פסיכולוגית. הפסיכולוגית ציינה כי סיבת הפנייה היא "מצוקה נפשית", ערכה בדיקת אבחון (אינטייק) וכתבה כי הנאשם בן 31, עלה לישראל לפני שש שנים, למד במשך שלוש שנים בישיבה והרגיש לכוד, וכיום מתגורר בביתו בירושלים עם הוריו, אך בפועל "הוא גר ברחוב, הוא מרגיש חולה - הוא לא יכול למצוא עבודה" (ת/34, עמ' 830).

64. ביום 28.3.2019 שב ונבדק הנאשם על ידי הפסיכולוגית, שרשמה שהנושאים העיקריים שעלו בפגישה הם "התמודדות עם מצב חיים קשה", "הוא לא רצה לבוא - זה ההורים שמכריחים אותו", "הוא חושב שהוא משיח". בסיכום הטיפול נרשם "המשך פסיכותרפיה אצל מטפל עצמאי", "בעיות פסיכיאטריות" (ת/34, עמ' 859-860).

65. בביקור נוסף ביום 4.4.2019 אצל הפסיכולוגית נכתב כי לדברי הנאשם "יש לו כאב מקום, הוא לא עשה שום דבר בשבוע... הוא חושב שזה לא עוזר לו לבוא". הפסיכולוגית כתבה: "איוולת???", "קשה" (ת/34, עמ' 859-858).

66. הנאשם שב וביקר אצל הפסיכולוגית ביום 10.4.2019. הנאשם מסר לה כי "עייף מאד, הוא התחיל לעבוד...". הפסיכולוגית כתבה "חולה קשה...". (ת/34, עמ' 858-857). זו הייתה פגישתו האחרונה של הנאשם עם הפסיכולוגית, עמה נפגש בסך הכול ארבע פגישות.

67. למען שלמות התמונה יצוין כי לאחר מעצרו של הנאשם כתבה הפסיכולוגית מכתב לפיו התרשמה בזמנו שהנאשם סובל מסכיזופרניה פרנואידיית ושומע קולות. הפסיכולוגית לא העידה בהליך הנוכחי ולטענת המדינה המכתב נכתב לבקשת אמו של הנאשם (ראו פסקה 4 לסיכומי המדינה). מכיוון שהתרשמותה הנתענת של הפסיכולוגית לא תועדה ברשומות שנכתבו על ידה בזמן אמת, ומכיוון שהפסיכולוגית לא העידה בהליך הנוכחי, לא ראיתי לייחס משקל למכתב זה.

68. באפריל 2019 לערך החל הנאשם לעבוד בניקיון בתים במסגרת חברת ניקיון. לדבריו, עבד בניקיון שש פעמים בשבוע (ת/5, ת/6).

69. ביום 10.6.2019 נבדק הנאשם שוב על ידי הפסיכיאטר פרופ' לרנר. פרופ' לרנר כתב "היה בביקור לפני 3 חודשים. הגיע בליווי הוריו. נוטל [ציפרלקס]... מסר שמצב רוחו השתפר. מתלונן על כאבים בגופו אשר מעייפים אותו... החל טיפול פסיכולוגי ועבר 4 פגישות. שינה ותיאבון בגדר הנורמה". פרופ' לרנר בדק את הנאשם ורשם "בהכרה מלאה. מתמצא בכל המובנים. משתף פעולה באופן מלא. מתאר את מצב רוחו כ'בסדר'. האפקט אאוטימי. מלא, יציב, תואם לתוכן דבריו. לא מביע מחשבות שווא כלשהן. שולל מחשבות אובדניות וכוונות לפגוע באחרים. שולל הפרעות בתפיסה ולא נראה הזייתי. שיפוט ותובנה תקינים". פרופ' לרנר המליץ על המשך שימוש בציפרלקס, על טיפול תרופתי נוגד דיכאון נוסף (IXEL) ועל ביקורת בעוד חודשיים (ת/34, עמ' 857-856). בפגישה לא נמסר לפרופ' לרנר דבר ביחס לסוגיית הכלבה והאירועים עם משפחת המנוח, ואף לא על התרשמותה הנתענת של הפסיכולוגית. אמנם אמו של הנאשם טענה אחרת, אך ראיתי להעדיף את עדותו האמינה וההגיונית של פרופ' לרנר, שהבהיר שאילו היו הדברים נמסרים לו היה מתעד זאת ברשומה הרפואית ופועל בהתאם (עמ' 369 לפרוטוקול). ברשומה אין לכך כל תיעוד, הגם שמתועד שהנאשם הגיע בליווי ההורים.

70. ביום 28.8.2019 שב ונבדק הנאשם על ידי פרופ' לרנר. פרופ' לרנר כתב: "היה בביקור לפני כחודשיים וחצי. הגיע לבד. מסר ש XEL וגרם לו לחץ וחרדה והפסיק אותו. שכאבים טיפה פחתו, עדיין עייפות יתר. התחיל לעבוד בניקיון. ממשיך לקחת [ציפרלקס...] ממשיך להתלונן על כאבים בגופו. הפסיק טיפול שיחותי. שינה ותיאבון בגדר הנורמה... ממשיך לגור עם הוריו כי לא יכול להשכיר דירה". פרופ' לרנר המליץ על המשך טיפול בציפרלקס ועל ביקורת כעבור שלושה חודשים (ת/34, עמ' 856). זו הייתה פגישתו השמינית והאחרונה של הנאשם עם פרופ' לרנר, כשבאף אחת מהפגישות לא דווח לפרופ' לרנר על האירועים עם השכן והכלבה, ואף לא על מצוקה כלשהי בעקבותיהם.

נובמבר 2019: תלונה על מעשה מגונה

71. ביום 21.11.2019 הוגשה נגד הנאשם תלונה למשטרה בגין מעשה מגונה שביצע, לפי החשד, במהלך עבודתו בחברת הניקיון. לפי הנתען בתלונה, הנאשם הגיע לנקות את הבית בו נמצאה המתלוננת, ולפתע הנאשם תפס במותניה, ניסה למשוך אותה אליו ולדחוף את שניהם יחד על המיטה, וכן קירב את פניו לפניה. המתלוננת דחפה את הנאשם בחוזקה ודרשה ממנו לצאת, והוא עשה כן. המתלוננת ציינה בהודעתה כי "ואז הוא הסתכל אליי והייתה לי הרגשה שהוא לא מבין מה לא בסדר" (שו' 9 לת/4). בפני בעלת חברת הניקיון טען הנאשם שלא קרה כלום (ת/5), במשטרה הודה בביצוע המעשה אך מסר שסנגורו יעץ לו לגרוס שסבר שהמתלוננת הסכימה (ת/6).

יום שני, 23.12.2019: הנאשם חוזר להטריד את משפחת המנוח

72. ככל הנראה, ביום רביעי או ביום חמישי, 18-19.12.2019 לערך, יצא המנוח מביתו כשהוא אוחז שקית זבל. המנוח חלף על פני הנאשם בלי אומר (או שמא - לפי גרסה אחרת שהעלה הנאשם - הנאשם צפה בו מרחוק מבעד לחלון). נראה שהנאשם חווה את חוסר ההתייחסות והריחוק האמורים כמשפילים, והמנוח תואר על ידי הנאשם כ"הולך גאה" (ת/8; ת/9; עמ' 482 לפרוטוקול).

73. ימים ספורים לאחר מכן, בחג החנוכה, יום שני, 23.12.2019, שב הנאשם והגיע לבית משפחת המנוח בחיפוש אחר המנוח. הנאשם הגיע לבית שלוש פעמים: פעמיים בסביבות השעה 18:00, 18:30; ובפעם השלישית בשעה 23:00 לערך. בפעם הראשונה לא היה המנוח זמין. בפעם השנייה המנוח היה בבית, וגם רעייתו ובנו הקטין, והנאשם איים על המנוח באיומים יוצאי דופן בחריפותם. בפעם השלישית המנוח לבדו פתח את הדלת, וככל הנראה הנאשם שב ואיים על המנוח. להלן תיאור הדברים מפי רעיית המנוח:

"אז ביום הזה [23.12.2019] בסביבות השעה 18:00, אנחנו הדלקנו נרות חנוכה ובסביבות השעה 18:00 ראובן הגיע, וצלצל את הצלצול הטורדני שלו בדלת, עד שנפתח את הדלת. אני ו[הבן הקטין] הלכנו לכיוון הדלת, פתחתי לו את הדלת ואז אמרתי לו, כן, מה אתה רוצה? אני רוצה לדבר עם בעלך, ואז אמרתי לו שאנחנו מדליקים נרות חנוכה, שבעלי עכשיו מדליק נרות חנוכה, שיחזור אחר כך. והוא באמת חזר, הוא חזר אחרי משהו כמו חצי שעה, אני עמדתי במטבח מול נרות החנוכה, ועמוס ניגש לדלת ו[הבן הקטין] היה לידו, ועמוס פתח לו את הדלת. ואז איך שעמוס, עמוס אמר לו, כן, מה אתה רוצה? ואז הוא אמר לו, הוא אמר לו, אני אגרום לך למות ברעב, אני ארצח אותך, אני אהרוג אותך. ואז אני באתי מהמטבח, כאילו חשבתי שאני לא שומעת טוב את מה שאני שומעת, ואז אמרתי לעמוס, אמרתי לו, מה, מה אמרת לעמוס? ואז הוא חזר על הדברים שלו, ואמרתי לעמוס, תקליט אותו, תקליט את מה שהוא אומר, והוא חזר על הדברים שלו ולא התבלבל לרגע. ואז אמרתי לו, אמרתי לו שיעוף מפה, ואמרתי לו שאני עכשיו מתקשרת, אני עכשיו מתקשרת למשטרה, אני מזמינה לך ניידת משטרה, ואז הוא הלך.

ש: אוקי. עמוס לא הצליח להקליט אותו, נכון?

ת: לא.

...התארגנו ללכת לישון, ובשעה 23:00... שוב היה הצלצול הטורדני, ועמוס ירד לדלת, זה היה ראובן, ואני לא הייתי אתו. זהו, אבל עמוס הלך ממש לזמן קצר, ושאלתי אותו, מי זה היה? והוא אמר לי, זה היה ראובן... תכתבי

לאלכסנדרה ששוב הוא הגיע. וזה באמת מה שעשיתי על הבוקר, כתבתי לאלכסנדרה שראובן שוב מגיע ושהוא מאיים, שהוא מאיים על החיים של עמוס" (עמ' 353 לפרוטוקול).

74. בנו הקטין של המנוח תיאר את הדברים באופן דומה. לדבריו: "בא צלצל בדלת, שאלתי מי זה, אמר לי השכן, שאלתי אותו מה אתה רוצה, אמר לי אני רוצה לדבר עם אבא שלך, ואז אימא באה לדלת ואמרה לו 'אבא מתפלל, תחזור אחר כך'. ואמא שלי שאלה אותו מה אתה רוצה? אמר 'אני רוצה לדבר איתו' זה היה בסביבות השעה 18:30 ואז הוא הלך. אחרי חצי שעה בערך עוד פעם היה צלצל בפעמון. ראובן הגיע שוב לבית צלצל בפעמון שלנו. באתי לדלת ביחד עם אבא שלי פתחנו לו את הדלת ואז הוא בא לאבא שלי ואמר לו 'אני ארצח אותך אני אהרוג אותך ואגרום לך למות ברעב. אימא שלי באה לדלת ואמרה לאבא שלי 'תקליט אותו שהוא אומר לך את הדברים האלה'. אימא שלי אמרה לו 'תחזור על מה שאמרת' ואז הוא חזר על המילים 'אני ארצח אותך, אני אהרוג אותך ואני אגרום לך למות ברעב'. אימא שלי אמרה לראובן 'תלך מפה, עכשיו אני מזמינה לך משטרה' ואז ראובן הלך ואבא שלי סגר את הדלת'..." (ת/40, הוגש בהסכמה).

75. וראו גם עדותו של השכן מהדירה הסמוכה לדירת המנוח, שמסר במשטרה כי "ראיתי בסביבות 23:00 בערב בעינית של הדלת שעמוס דיבר מישהו, בחור בסביבות גיל 20-25 בערך 1.70-1.75 מבנה גוף רזה, עמוס אמר לו תעזוב אותנו משעמם לך, ואז הוא סגר את הדלת והבחור הלך" (ת/76, הוגש בהסכמה).

76. בסמוך לאחר ביקורו של הנאשם באותו ערב, ביום 23.12.2019 בשעה 17:54 כתבה רעיית המנוח לאלכסנדרה "...ראובן שוב הגיע אלינו הביתה ואיים על בעלי אני אודה לך מאד אם תכתבי הודעה ל... אמא שלו שיפסיק כבר להציק לנו" (ת/45). בבוקר המחרת, יום שלישי, 24.12.2019, בשעה 07:37 שבה וכתבה רעיית המנוח לאלכסנדרה "הוא בא אלינו שוב ב- 11 בלילה וצלצל בדלת בלי סוף עד שפתחנו הוא ממש מטריד". אלכסנדרה השיבה "אוי ווי מה זה??? אבל למה עוד? הוא מדבר על הכלב שוב?". רעיית המנוח השיבה "לא על הכלב הוא אומר שבעלי מאיים עליו", "הוא ממש חולה". אלכסנדרה השיבה: "איך הוא יכול להמציא דברים כאלה", ורעיית המנוח ענתה "חולה נפש מסכן". אחרי זמן קצר השיבה אלכסנדרה "היא [אמו של הנאשם] ענתה [לי] שהם בצרפת עד סוף ינואר. הם מתקשרים אליו וידברו איתו היום", "היא רוצה לדעת מה הוא אמר לבעלך?". רעיית המנוח השיבה "הוא אמר לעמוס שעמוס איים על החיים שלו ודיבר שטויות. דברים בלי קשר אחד לשני וביקשנו ממנו ללכת או שנזמין משטרה" (ת/45; ת/31).

יום שלישי, 24.12.2019: הנאשם בורח מהבית למר גז

77. בבוקר שלמחרת ערב ההטרדות, יום שלישי, 24.12.2019, בשעות הבוקר עזב הנאשם את דירתו, והסתובב בשכונה. בשעה 9:30 לערך פגש הנאשם באקראי את מר אלי גז, עולה מצרפת, המבוגר מהנאשם בכארבעים שנה. מר גז חזר מתפילת שחרית בבית הכנסת, והנאשם ניגש אליו וביקש ממנו ללון אצלו הלילה משום שהוא מסוכסך קשות עם אביו. מר גז הסכים, והנאשם הצטרף למר גז בדירתו. השניים שוחחו שיחה כבת חצי שעה, והנאשם סיפר למר גז שיש לו "המון בעיות" עם הישיבה בה למד, עם מעבידו שפיטר אותו מעבודות הניקיון, ועם אביו. הנאשם אף אמר למר גז שאביו רוצה להרוג אותו, אך מר גז השיב לו שהוא מדמיון. מר גז נפנה לעבודתו, והשניים נפרדו כשמר גז מציע לנאשם לבוא עמו לתפילת מנחה בבית הכנסת כדי שייראה את חג החנוכה בבית

78. הנאשם עזב את ביתו של מר גז, ולדבריו נסע באוטובוס לתלפיות. הוא הסתובב בתלפיות עד השעה 17:00-17:30 לערך, ואז חזר לביתו ולמד (ת/8). הוא לא הגיע לתפילת מנחה בבית הכנסת עם מר גז, אך כשחזר מר גז לביתו בשעה 20:00 לערך, אחרי תפילת מנחה ותפילת ערבית, הגיע הנאשם לביתו. מר גז שמח לראות את הנאשם, והשניים הדליקו ביחד נרות חנוכה, אכלו יחד והמשיכו לדבר. מר גז שאל את הנאשם מדוע אינו ישן בביתו ולדבריו מר גז הנאשם השיב שהוריו אינם בבית ו"הוא פוחד מאיזה שכן. אני לא זוכר בדיוק, אבל הייתה בעיה עם איזה כלב, הוא היה רע עם כלב", "הוא אמר לי שהשכן רוצה ברעתו, ושהשכן יהרוג אותו". מר גז סבר שהנאשם מדמיין, כמו שדמיין ביחס לאביו, ואמר לו זאת (עדות מר גז, עמ' 309-312 לפרוטוקול).

79. מר גז הציע לנאשם ללמוד תורה יחד. הנאשם הסכים והשניים דיברו על "צדיק ורע לו", ולמדו את ספרו של הרמח"ל "דעת ותבונות". מר גז התרשם מאד מכישורי הלימוד של הנאשם ש"התעמק בכל מילה", ומר גז נהנה מהלימוד בחברותא עם הנאשם. השניים למדו בצוותא כ- 30-45 דקות, ואזי מר גז הציע לנאשם מיטה בחדר שבדירתו, ונתן לו סדינים, ומר גז והנאשם הלכו לישון. למחרת בבוקר, יום רביעי, 25.12.2019, התעורר מר גז בשעה 07:15 לערך והציע לנאשם ארוחת בוקר. הנאשם סירב, אמר למר גז שהוא מתכוון לשוב לביתו והציע למר גז להצטרף אליו כדי ללמוד ביחד שם. מר גז לא רצה ללכת עם הנאשם לביתו, והשניים נפרדו לשלום (עמ' 313-314 לפרוטוקול).

יום רביעי, 25.12.2019: הנאשם דוקר את המנוח למוות

80. הנאשם חזר לביתו, וישן עד שעה 12:00 לערך. לאחר מכן, למד ושוחח עם הוריו ששהו בחו"ל ונזפו בו - בעקבות פנייתה של אלכסנדרה - על שהוא ממשיך להתאנות למשפחת המנוח. השיחה התנהלה באמצעות מכשיר הכולל מצלמה, אך הנאשם כיסה את המצלמה במגבת, כפי שכך נהג לעשות לעתים בשיחותיו עם הוריו. בשעה 13:12 שלחה אמו של הנאשם הודעת וואטסאפ לאלכסנדרה לפיה "דיברתי עם ראובן היום, נראה שהוא הבין שהוא צריך לשלוט על עצמו... טוב - מה שהוא אמר לי זה שלפני שבת הוא פגש את האבא ושהוא הרגיש שהאבא הסתכל עליו במבט מאיים, ואמרתי לו שאז מה, וכל עוד הוא לא עשה לו כלום, הוא לא צריך להופיע באמצע הלילה (כלומר ב- 23:00) אצל השכנים ושחובה שהוא ישלוט על עצמו. אז הינה... זה היה נראה שהוא... דיברתי איתו כמו שצריך, אמרתי לו שזו המציאות של החיים, שלפעמים יהיו אנשים שלא נמצא חן בעיניהם, שצריך להתאים את עצמנו למציאות של החיים, לשלוט בעצמנו - ולהפסיק להתעסק עם השכנים שלא רוצים לשמוע ממנו יותר..." (ת/74. התרגום מצרפתית מופיע על גבי המוצג, שהוגש בהסכמה).

81. לאחר שהסתיימה שיחתו עם הוריו, הצטייד הנאשם בסכין ממתבחו, ווידא שהמנוח נמצא בביתו על-ידי שראה שמכוניתו של המנוח חונה בחנייה, ניגש לדירת המנוח ודפק בדלת מתוך כוונה להמיתו. כשזה פתח לו את הדלת, דקר אותו הנאשם 10 דקירות, לרבות באזור העורף, הקרקפת והלחי, ונמלט מהמקום. המנוח קרא "אתה הורג אותי", ניסה להזעיק עזרה, צלצל בדלת ביתם של השכנים, וניסה להיאבק עם הנאשם ואף גרם לו לפצעי שפשוף, שריטות, ופצע חתך בכף היד הימנית בין האגודל לאצבע השנייה בגודל 1.5 ס"מ. מאבקו של המנוח לא צלח והוא נפל מתבוסס בדמו (ת/71, ת/72, ת/73, ת/20, ת/21).

82. בנם של השכנים ישן באותה עת בחדרו. לפתע שמע צלצול ממושך בפעמון הדלת, וכן קולות של רעשים, כעין הד של דיבור. הצלצול העירו, והוא ניגש לדלת הבית והביט דרך העינית. מבעד לעינית הבחין באדם שרוע על הרצפה מכוסה בדם בכל חלקי גופו. בשעה 13:57 התקשר אל אביו וסיפר לו על כך. האב הורה לבנו להזמין בדחיפות אמבולנס. הבן התקשר למגן-דוד-אדום, והתבקש על ידם לצאת אל המנוח ולנסות להפכו על גבו. המנוח שכב על בטנו ללא תנועה וללא נשימה, לא השיב לניסיונות הבן לתקשר עמו וככל הנראה היה מחוסר הכרה. הבן התקשה להפוך את המנוח, ותוך זמן קצר הצטרף אליו אחיו. האח הצליח להפוך את המנוח על גבו, ומיד הגיע האמבולנס ואנשי הצוות ניסו לבצע במנוח החייאה, ללא הצלחה (ת/33, ת/76-82/ת). בשעה 14:06 מגן-דוד-אדום הזעיק את המשטרה (ת/59).

83. בשעה 13:58 נראה הנאשם במצלמות אבטחה שהיו ברחוב לאחר שעזב את בית המנוח. הליכתו וחזותו של הנאשם כפי שנקלט במצלמות האבטחה, לא רמזו על שהתחולל, ולא היה לכאורה דבר חריג בהתנהלותו. הנאשם נראה מהלך באופן שגרתי לחלוטין ברחבי השכונה (ת/49-54/ת). כשהבחין בניידת משטרה, סב על עקביו (ת/20; עמ' 536 לפרוטוקול).

84. הנאשם החליף חלק מבגדיו. לדבריו, החליפם בבגדים שמצא ברחוב ושטף את ידיו שנפצעו בברז של גן ציבורי (ת/20). מעט לפני השעה 16:00 הגיע הנאשם לביתו של מר גז כשהוא לבוש בבגדים שונים בחלקם מאלו שלבש כשיצא מבית הנאשם, בגדי ספורט. הנאשם צלצל בדלת הבית, ומר גז - שרצה בדיוק לצאת לתפילת מנחה - פתח לו את הדלת. הנאשם ביקש ממר גז שייתן לו חולצה כדי להחליף את חולצתו, וטען שרץ המון והזיע. מר גז נתן לנאשם חולצה נקיה, והחולצה שלבש הנאשם נותרה בסלון ביתו של מר גז. מר גז לא הבחין שעל החולצה סימני דם. אחר כך ביקש הנאשם ממר גז נעליים אחרות וטען שנעליו הכאיבו לו. מר גז נתן לנאשם נעליים אחרות, והנעליים שנעל הנאשם (ואשר היו עליהם כתמי דם) נותרו בביתו של מר גז (עדות מר גז, עמ' 315 לפרוטוקול).

85. לאחר שהנאשם החליף את חולצתו ונעליו, החל ללכת במהירות בתוך ביתו של מר גז, ואז שאל את מר גז אם הוא מסוגל לשמור סוד, ואמר ש"הרג אותו". מר גז הטיל ספק בנכונות הדברים, והנאשם החל להגיד למר גז שהוא זקוק לעזרה, והוסיף ואמר שהרג את המנוח בעזרת סכין, ושמר גז אינו צריך לדאוג משום שאותו לא יהרוג. מר גז, שלא ידע כיצד להתמודד עם המצב, אמר לנאשם שהוא צריך ללכת לבית הכנסת לתפילת מנחה, ושלא יוכל לעזור לו. הנאשם שב וביקש ממר גז את עזרתו, ומר גז אמר לו להסגיר עצמו למשטרה. הנאשם ביקש ללכת, ויצא מביתו של מר גז, ומר גז יצא מספר דקות אחריו. הנאשם רץ קדימה, ומר גז הלך לכיוון בית הכנסת. לאחר מספר דקות חזר הנאשם אל מר גז, ביקש ממנו לא ללכת לבית הכנסת ושב וביקש את עזרתו. מר גז שוב סירב, והנאשם אמר לו "אני לא רוצח, הוא איש רע", ולמיטב זיכרונו של מר גז הנאשם ציטט פסוק מהתורה. באותה עת עבר ברחוב רכב משטרה, והשוטרים עצרו את הנאשם (עדות מר גז, עמ' 316-317 לפרוטוקול; ת/49-54, ת/69; ת/18 שו' 290). המעצר בוצע בשעה 16:38, ועם מעצרו השתולל הנאשם, ניסה להימלט, סירב לעלות לרכב המשטרה ואמר לשוטרים "אני לא זוכר כלום מי אתם?" (ת/67-69/ת).

25.12.2019: חקירתו הראשונה של הנאשם - מכחיש מעורבות באירוע

86. מיד בסמוך למעצרו הובא הנאשם לתחנת משטרה. בשעה 17:20 תושאל תשאול ראשוני והכחיש את ביצוע המעשה (ת/7). בשעה 20:47 נחקר הנאשם ושב והכחיש את המיוחס לו. הנאשם תיאר בהרחבה את האירועים הקודמים ליום האירוע, אך הכחיש כל מעורבות בדקירתו של המנוח. אלו עיקרי דבריו של הנאשם בחקירתו ביום האירוע:

"זה לא אני.

...הוא שנא אותי אני לא שונא אותו.

...לפני שנה קרה מקרה עם הכלב שלו, הכלב שלו היה בוכה והוא היה משאיר אותו במרפסת שלו בוכה אני אמרתי לו לפני שנה לעמוס שזה לא בסדר, הוא זרק אותי, לא בידיים, המשפחה שלו דחפו אותי במכות חזק... הבנים שלו ועמוס לא דחף אותי" (ת/8, שו' 12-19).

"אמרתי לעצמי 'מה תשאיר את הכלב...' אז צילמתי אותם את עמוס ואת אשתו וצילמתי את הכלב בווידיאו בסרט ופרסתי את זה ברחוב בכל הרחוב שלנו שהוא פושע בכלב שלו ואחרי כמה ימים קיבלתי איומים מבנים שלו שאיימו עליי ורצו להרוג אותי... הם לא נגעו בי ולא עשו לי כלום... ואז עברו כמה חודשים... בתוך התקופה הזו רוב הזמן התרחקתי, ואז לפני שבוע ראיתי את עמוס גאה בעצמו ואז עבר לידי ומראה שאין לו בושה וגאה בעצמו לא אמר כלום ואז פה ראיתי שאני בסכנת חיים" (ת/8, שו' 28-35).

"...ופחד וסכנה הרגשתי אז הלכתי אצלו, אמרתי שאני מכיר את האנשים האלו... הלכתי אצלו כי אני יודע שהאנשים האלו עמוס שאם אתה קצת מראה שאתה לא עומד אז אתה מת הוא מבין שהוא כבר יכול להרוג אותך, אז לכן הלכתי אליו זה היה ביום ראשון השבוע... צלצלתי בפעמון של הבית שלו... זה היה בערב אחרי הדלקת נרות, אשתו פתחה לי את הדלת, אמרתי לה 'אני יכול לדבר עם בעלך?' היא אמרה שהוא מתפלל, ואמרה לי לחזור אחר כך אז חזרתי אחרי חצי שעה צלצלתי בפעמון, הפעם הוא פתח את הדלת עמוס, אמרתי לו 'שלום עם ברכה' אמרתי לו 'אני יודע שרצית להרוג אותי, האם אתה מתחרט?' הוא אמר לי 'לא רציתי להרוג אותך', אמרתי לו 'אני יודע שרציתם להרוג אותי ולא הצלחתם', ולכן אם אתה לא מתחרט אני מבטיח לך שברחוב תלין וברעב תמות' הוא סגר את הדלת ואני הלכתי, אמרתי לו גם 'יום מיתתך יהיה יום שמחה'... אבל הוא לא ידע שאני מפחד, אם אתה מראה שאתה מפחד אתה מת" (ת/8, שו' 49-62).

"חזרתי אליו שוב בערב נראה לי שבאתי פעמיים שאלתי אותו שוב 'האם אתה מתחרט?'... אני לא זוכר מה אמר לי... בערב באתי אליו לעמוס שוב עמוס פתח לי את הדלת אמרתי לו 'אני יודע שרצית שאתה רוצה להרוג אותי' הוא דחה אותי לא בידיים לא פיזית, הוא אמר צא מכאן לך מכאן והלכתי... זה היה ביום שני" (ת/8, שו' 66-72).

"למחרת יום שלישי אתמול קמתי בבוקר למדתי קצת ואז ברחתי... כי המקום היה מסוכן... יצאתי מהבית... [לקחתי] תיק שבתוך התיק היו בגדים. יצאתי ברחתי לא ידעתי איפה ללכת ואז הגעתי הסתובבתי בסופו של דבר ברחוב של אלי [גז] זה היה בבוקר... לא ידעתי לאיפה ללכת אז אמרתי לעצמי שאשאל אותו לעזרה ללילה, אמרתי לו 'אתה יכול לעזור לי קצת במקום לישון ולמצוא נחת' הוא אמר 'כן' הוא חסיד הוא אדם טוב... לא אמרתי לו שאני בורח, אמרתי לו שאני ברחוב וצריך עזרה... הוא הכניס אותי לביתו... נראה לי שזה היה לפני שעה 12:00 הכניס אותי לביתו בחסדו ושאל אותי על עצמי ולא אמרתי לו הרבה, אמרתי לו שאני צריך להסתובב ואחזור בערב... והלכתי... נסעתי [באוטובוס] לכיוון תלפיות... ירדתי מהאוטובוס בתלפיות... הסתובבתי בכל תלפיות... לא נכנסתי

לקניונים או חנויות. הסתובבתי בתלפיות עד הלילה שעה 17:30 ובשעה 17:30 חזרתי לבית שלי כי הייתי יותר רגוע, ישבתי בבית ולמדתי, אמרתי שאני מרגיש יותר טוב ואני לא חייב ללכת לאלי למדתי בבית ואז אמרתי לעצמי שאני לא חייב ללכת לאלי למדתי בבית ואז אמרתי לעצמי בכל זאת להגיד לאלי תודה שרצה לעזור לי אז הלכתי לאלי בערך בשעה 20:00 הגעתי אליו והדלקנו נרות וסיפרתי לו למה אני פה ומה קרה איתי ולמה אני בורח... סיפרתי לו על השכן סיפרתי לו שאני מפחד מהשכן וכל הסיפור של השכן, ודיברנו ולמדנו ביחד, ואז אחר כך ישנתי אצלו אפילו שהייתי יותר רגוע ממה שהיה ישנתי אצלו" (ת/8, שו' 72-107).

"בבוקר הוא הלך לתפילת שחרית בשעה 8:00 ואני הלכתי לבית שלי והגעתי לבית שלי בשעה 8:30 לקחתי איתי את התיק עם הבגדים שלי הגעתי לבית למדתי תורה וישנתי עד 12:30 בערך... ואכלתי ולמדתי שוב ואז אמרתי שאני צריך לרוץ, יצאתי מהבית בשעה 15:00 בערך ורצתי... אני לא זוכר את המסלול... הגעתי בסוף הריצה לאלי" (ת/8, שו' 126-131).

"שעה 17:00 בערך הגעתי לאלי לבית, אמרתי לו שלום מה נשמע מה קורה? אמרתי לו שנלך ביחד, הלכנו ברחוב ביחד ואז לקחו אותי בלשים" (ת/8, שו' 149-150).

יום חמישי, 26.12.2019: בדיקה פסיכיאטרית ראשונה - חשד למגמתיות

87. למחרת היום, יום 26.12.2019, נבדק הנאשם בחדר המיון הפסיכיאטרי בבית החולים "איתנים" על ידי ד"ר רעות גלעד ליסי. ד"ר ליסי כתבה "מודע וצלול, מתמצא בכל המובנים, באי-שקט פסיכומטורי קל... אפקט מעט מתוח, מתגונן במהלך השיחה". עוד ציינה ד"ר ליסי כי "קיים חשד למגמתיות... מביע עמדה פרנואידית לגבי שכנו וילדיו - מתאר סכסוך מורכב, אינו מפרט עליו באופן מלא... כעת בבדיקתו לא ניתן להתרשם בצורה מלאה ממצבו הנפשי, עולה חשד לשיתוף פעולה חלקי ומגמתי. לכן נמליץ על מתן חוות דעת אמבולטורית ע"י מומחה בתיאום מראש" (ת/2).

סוף דצמבר 2019: חקירות נוספות - הנאשם ממשיך להכחיש

88. ביום 29.12.2019 נערך לנאשם תשאול נוסף. הנאשם המשיך להכחיש את מעורבותו בדקירתו למוות של המנוח, ותיאר בפני החוקר כיצד לגישתו המנוח "הלך גאה" מספר ימים לפני האירוע. כדברי החוקר:

"ביקשתי מראובן שידגים איך עמוס הלך 'שראה אותו גאה'... ראובן לא הסכים... אז אמרתי לו שאני אשמש כעמוס... ראובן הסכים וביקש שאנפח קצת את החזה ואלך כאילו יש לי שקית זבל ביד, ראובן אמר לי ללכת ולא להסתכל עליו ואמר 'כן ככה הוא הלך גאה ואפילו לא הסתכל עלי' והמשיך ללכת" (ת/9, עמ' 1).

89. הנאשם שב ונחקר במספר חקירות ותשאולים נוספים, ובכולם המשיך להכחיש את מעורבותו ברצח. ההכחשה נמשכה גם לאחר עימות עם מר גז, שנעשה ביום 29.12.2019, ובו תיאר מר גז את האירועים וסיפר שהנאשם הודה בפניו בביצוע הרצח (ת/10-16, ת/22-28).

ינואר 2020: אשפוז לצורך הסתכלות - מורכבות בנושא הכשרות

90. ביום 5.1.2020 הובא הנאשם להסתכלות בחדר המיון בבית החולים "איתנים", והוא שהה באשפוז עד ליום 19.1.2020. הנאשם נבדק על ידי ד"ר דניאל ארגו וד"ר איגור ברש, סגן מנהל בית החולים, והציג בפני הרופאים גרסה דומה לזו שהציג במשטרה, השוללת מעורבותו במעשה. ביום 10.1.2020 כתבו ד"ר ברש וד"ר ארגו חוות דעת פסיכיאטרית ראשונית בעניינו של הנאשם. בחוות הדעת ציינו התנהגויות ביזאריות של הנאשם במחלקה, שלכאורה מאפיינות מגמתיות:

"חשוב לציין מגוון התנהגויות ביזאריות בעת שהותו במחלקה. לעתים נשכב על הרצפה מול המנקה וסירב לזוז, במקרה אחר הטיל את מימיו על הסקה מול תחנת אחות, במקרה נוסף השליך את עצמו על זגוגית תחנת אחות ונחבל" (עמ' 6 לחוות הדעת).

91. באשר להתנהגויות הביזאריות, מסר הנאשם לרופאים כי "יש גלוי ויש נסתר והתנהגותו נובעת מכך שמסוגל להבחין בדברים נסתרים" (עמ' 6 לחוות הדעת). לפי האמור בחוות הדעת הראשונית, הנאשם כשיר דיונית לעמוד לדין, אך קיימת מורכבות בנוגע לכשרותו המהותית. כדברי ד"ר ברש וד"ר ארגו:

"סוגיית האבחנה הפסיכיאטרית והקשר שלה למעשה נשוא החשד מורכבת. התרשמנו שיש בסיס לחשוד בקיום מערכת מחשבות שווא פרנואידיית כלפי השכן המנוח מר עמוס סער ז"ל. מחשבות שווא אלו ככל הנראה קיימות מזה כשנה (מאז הטענות של ראובן על התעללות בכלב מצד השכנים), אך עוצמתן עלתה בצורה משמעותית בימים טרם האירוע נשוא החשד, אז הרגיש שעמוס סער ז"ל מתכוון לפגוע בו ולהורגו, שבני משפחתו (ילדיו) נשלחים להפחיד את ראובן ולהעביר לו מסרים מאיימים...

מעיון ושחזור של קורות חייו עולה תמונה של אדם אשר התנהגותו השתנתה בשנים האחרונות. תפקודו האישי והחברתי התדרדרו, קשריו החברתיים נותקו בהדרגה והתנהגותו הפכה למשונה ולא ניתנת להסבר (עזב את הבית, לן בבתי כנסת, ניתק קשרים חברתיים, נותר ספון בבית הוריו ולעתים במיטתו במשך שעות ארוכות). מהלך זה עלול לרמז על התפתחות של מחלת נפש.

...בנוסף שיתוף הפעולה החלקי - ולפרקים ייתכן מגמתי - במהלך ההסתכלות מקשה מאד בהבנת המניע למעשיו. נשואי החשד. על כן המלצתנו היא להפנותו לבדיקה חוזרת לאחר הגשת כתב האישום, בתקווה ששיתוף הפעולה של ראובן יאפשר לברר את נסיבות האירוע ומצבו הנפשי בעת ביצוע המעשה".

2020-21.1.2020-22.1.2020: חקירות נוספות - לאחר הצגת ראיות מפלילות מודה הנאשם

92. ביום 21.1.2020, לאחר שחרורו מהאשפוז הפסיכיאטרי, שב הנאשם ונחקר במשטרה. תחילה חזר על גרסתו לפיה אינו מעורב ברצח, אך כשהוצג לו סרטון מצלמות האבטחה; עובדת הימצאות כובעו (ובתוכו דנ"א שלו) בסמוך לגופת המנוח; הימצאות כתמי דם של המנוח על חולצתו של הנאשם שנמצאה בביתו של מר אלי גז; ועוד, החל הנאשם לשתוק, לדמוע, ובשלב מסוים אף אמר "אני בן אדם רע והלכתי להרוג אותו כי אני שונא אותו... זה לא נכון, כל המשפט הזה לא נכון... זה משפט שאתם רוצים לשמוע, לא הרגתי את עמוס..." (ת/18). (ראו גם ת/17).

93. למחרת היום, 22.1.2020, בשעה 10:21 שוב נחקר הנאשם במשטרה. הנאשם שתק חלק ניכר מהזמן, ואזי החל להתוודות בביצוע המעשה, כשהוא עדיין שומר מפעם בפעם על שתיקה, ואינו חושף את מלוא התמונה (הנאשם סירב לגלות היכן כל הבגדים שלבש בעת המעשה, זולת אותם שנמצאו בביתו של מר גז):

"ש. למה הרגת את עמוס?

ת. מצווה...

ש. באמצעות מה הרגת את עמוס?

ת. סכין.

ש. מאיפה הבאת סכין?

ת. מהמטבח של הבית שלי.

ש. האם דפקת בדלת של עמוס לפני שהרגת אותו?

ת. כן.

ש. ומה היה.

ת. הוא פתח.

ש... אמרת לו משהו לפני שהרגת אותו?

ת. לא.

ש. כמה דקירות דקרת את עמוס?

ת. עשר דקירות.

...

ש. איפה הסווצ'ר איתו אתה נראה בסרטון?

ת. זרקתי אותו" (ת/20, שוי' 94-124).

"ש. איך ידעת שעמוס נמצא בבית?

ת. ראיתי את הרכב שלו...

ש. חוץ מהסווצ'ר איזה עוד בגדים החבאת?

ת. הבגדים שאתה רואה במצלמה.

...

ש. מתי החלטת שאתה הולך לבית של עמוס להרוג אותו?

ת. חמש דקות לפני שהגעתי אליו הביתה.

ש. באותו בוקר כשקמת ידעת שאתה הולך להרוג את עמוס?

ת. לא.

ש. מה גרם לך פתאום להחליט להרוג את עמוס?

ת. אמרתי לך.

ש. תזכיר לי מה אמרת לי.

ת. לא " (ת/20, שו' 129-146. וראו גם ת/21).

94. כתב האיטום בתיק הנוכחי הוגש ביום 27.1.2020.

חוות הדעת מטעם הצדדים

95. ביום 2.2.2020, לאחר הגשת כתב האיטום, הופנה הנאשם שוב להסתכלות בתנאי אשפוז בבית החולים איתנים. ביום 5.2.2020 הוגשה לתיק חוות דעתם העדכנית והמלאה של ד"ר ברש וד"ר ארגו. כאמור בפתח הדברים, השניים חיוו דעתם כי הנאשם כשיר דיונית לעמוד לדין אך היה חסר כשרות משפטיות מהותיות בעת ביצוע המעשים. הובהר שבשונה מהאשפוז הראשון, שיתוף הפעולה של הנאשם היה הפעם מלא ולא חזרו ההתנהגויות הביזאריות. כמו כן, בשונה מהאשפוז הקודם תיאר הנאשם עתה בפני הרופאים את ביצוע המעשה. זו הגרסה שמסר הנאשם בפני הרופאים:

"ראובן מספר כי כשבוע טרם ביצע המעשה הוא למד תורה וקרא בספרי קודש. פתאום הרים את ראשו וראה כאילו מול עיניו את עמוס ז"ל, וראה איך הוא הולך גאה בעצמו והבין, הרגיש והתמלא בתחושה שעמוס מאיים על חייו, ושהוא, ראובן, נתון בסכנת חיים ממשית. עד כה חשב על זה, אך לא הרגיש זאת באופן מוחשי וממשי.

...זמן קצר לפני הרצח. ראובן מתקשה להסביר איך זה קרה, אך הבין כי הוא חייב להרוג את עמוס, הרגיש והבין כי אין לו כל חלופה אחרת. מספר פעמים נשאל ראובן במהלך הבדיקות לגבי חלופות אחרות: להתלונן במשטרה שהוא נתון בסכנת חיים מעמוס או לברוח למקום אחר רחוק, אך ראובן באופן קונסיסטנטי הסביר כי המשטרה לא הייתה מאמינה לו והיו צוחקים עליו. לגבי האפשרות לברוח מוסר כי... הוא הרגיש, הבין וייתכן שקיבל סימן שעליו להתמודד עם האיום ולא לברוח ממנו'. ראובן לא הסכים לספר מה היה טיב הסימן ומי שלח אותו.

באותו הרגע גמלה בליבו ההחלטה לרצוח את עמוס; נטל סכין מהמטבח, ירד לרחוב, הלך לבית של עמוס ודקר אותו למוות לאחר שזה פתח לו את הדלת...

לאחר הרצח החביא את בגדיו וברח מהמשטרה. טוען שרצה בתחילה להסגיר את עצמו אבל לאחר מכן נבהל והחליט להסתיר את מעשיו. מספר כי מתחרט על כך שהסתיר את הבגדים ולא הסגיר את עצמו מיידית. 'זאת הייתה הטעות שלי'. יש לציין שאת מעשיו המוזרים בתקופת ההסתכלות הראשונה (הטלת צרכי וקפיצה על זכוכית) הסביר כרצון לבזות את עצמו כעונש על הטעות הזו" (עמ' 9 לחוות הדעת).

96. ד"ר ברש וד"ר ארגו ציינו שנוכח ההתנהגויות הביזאריות ושיתוף הפעולה החלקי באשפוז הקודם, הם ערכו לנאשם מבחן ייחודי שנועד לגלות התחזות (מבחן SIMS), ותוצאות המבחן העלו שאינו מתחזה (עמ' 13 לחוות הדעת). הרופאים חיוו דעתם כי לנאשם "בעיות משמעותיות בבוחן המציאות", כי הנאשם נמצא בעת הבדיקה במצב פסיכוטי פעיל, וכי הוא סובל ממחלת נפש משמעותית, ככל הנראה סכיזופרניה (עמ' 15 לחוות הדעת). לדבריהם:

"למרבה הצער מחשבות השווא חזרו [אצל הנאשם] ביתר שאת בשבוע שקדם לרצח. במהלך שבוע זה הלכה התנהגותו של ראובן והסלימה - כפי שקורה פעמים רבות באנשים המתמודדים עם מחלת נפש פסיכוטית לפני התפרצות אלימה.

ראשית, הרגיש ראובן חרדה עזה והבין כי נתון בסכנת חיים ממשית. בהמשך הבין שמי שמאיים על חייו הינו עמוס ז"ל ועל כן פנה אליו ודרש שיפסיק לאיים בטרם נמלט מביתו ביום שקדם לרצח. בדקות טרם הרצח הרגיש ראובן כי אין לו כל חלופה אחרת ושעליו להרוג את עמוס - אחרת לא יסיר את האיום שחוהו ברגעים אלה. בתחושתו של ראובן שום דבר לא היה יכול לעצור בעדו מביצוע המעשה" (עמ' 14 לחוות הדעת).

97. כאמור, המדינה חלקה על חוות דעתם של ד"ר ברש וד"ר ארגו, והסתמכה על חוות דעתו של פרופ' קוטלר (ת/88א). בפני פרופ' קוטלר תיאר הנאשם כי: "קראתי בספרי הקודש ואז אני פותח את הספר ורואה שכולו אש, אני תרגמתי את זה שאני צריך להרוג אותו כדי להשתחרר מהפחדים" (עמ' 4 לחוות הדעת). לדברי פרופ' קוטלר:

"בבדיקתו הביע הנבדק ספק באם הרצח היה מתבצע באם דלת בית השכן הייתה נפתחת על ידי אחד מבני המשפחה האחרים, תשובתו הייתה כי קרוב לוודאי לא היה מבצע את הרצח, כלומר היה ביכולתו לדחות את ביצוע המעשה המחריד בשעת הכושר, תשובה דומה ענה באם היה עומד בפתח הדלת גורם שלישי ואז קרוב לוודאי היה מסתלק וממתין לשעת הכושר הבאה או לחילופין מצליח להתמודד עם אותו דחף לאו בר כיבוש כפי שהוא מוגדר על ידי עמיתי" (עמ' 11 לחוות הדעת).

"די מתמיהה העובדה כי כבר עם מעצרו דיווח לי שחש מעין התפכחות והבנה של הפסול במעשהו ואם לא די בזאת, אין לי כל הסבר לכך שבמהלך אשפוזו הראשון בצו הסתכלות התחזה הנבדק ע"י התנהגויות ביזאריות ו'שיחק' את חולה הנפש כפי שהוא מוטבע בתודעתו (הטיל שתן וצואה לעיני כל, קפץ על חלון המחלקה), ומי מתחזה לחולה נפש, כלום חולה נפש אמתי חסר כל תובנה כפי שהוא מוצג בחוות הדעת של עמיתי מתחזה לחולה נפש? גם הסברו של הנבדק לכך שרצה להעניש את עצמו על המעשה הינו קלוש ביותר וגם אם יאומץ באופן חלקי מעיד כי לנבדק חשיבה מטפורית (הענשה עצמית בביזויו העצמי) - חשיבה שאינה הולכת בקנה אחד עם מחלת נפש כה חמורה כפי המדווחת בחוות הדעת. אין מפליא אותי כלל כי גם בריאיון שערכתי עם הנבדק, הוא עצמו מעיד כי מגיע לו עונש לפחות בן 10 שנות מאסר.

...בבירור לא היה הנבדק נתון בהתקף אמוק, בהחלט קיימים אלמנטים של תכנון לפחות חלקי (עזב את בית החבר בו לן ועבר לביתו לפני האירוע), אפשרות של דחיית המעשה ותובנה מהירה בת שעות של הפסול במעשהו.

לפיכך, סבורתני שבית המשפט ראוי שיאמץ את הקביעה כי הנבדק פעל תחת מצב פסיכוטי ומחשבות שווא אך יקבע מסמרות בכלים המשפטיים המושכלים שבידיו לקבוע אם אכן לא יכול היה להימנע באופן מוחלט מעשיית המעשה.

אני שב וחוזר, קיומן של מחשבות שווא כמניע למעשה קטילה של אדם אחר אינו מצמיד אוטומטית את הקביעה שלא ניתן היה להימנע מעשיית המעשה" (עמ' 12 לחוות הדעת. ההדגשה במקור).

דין והכרעה

הפער המצומצם בין חוות הדעת

98. חרף העובדה שהוצגו בהליך הנוכחי חוות דעת סותרות, לאמתו של דבר הפערים בין המומחים מצומצמים ביותר מן הבחינה הרפואית-מקצועית (גם אם לפערים אלו משמעות של ממש מבחינה משפטית). המומחים כולם שהעידו בפנינו תיארו את מורכבות המקרה. ד"ר ברש וד"ר ארגו העידו ביושר ובשקיפות על הלבטים שהיו להם, ועל כך שהתנהגותו הביזארית של הנאשם, אינה מתיישבת לכאורה עם אבחנתם והם אינם מוצאים הסבר של ממש להתנהגות זו (עמ' 29, 106, 188, 192 לפרוטוקול). ד"ר ברש אף אישר בהגינות שאילו היה נדרש להשיב על השאלה האם הנאשם כשיר מהותית בנוגע לאירוע המעשה המגונה שביצע הנאשם לכאורה כחודש בלבד לפני דקירתו למוות של המנוח, היה הוא משיב קרוב לוודאי שהנאשם אחראי למעשיו (עמ' 165 לפרוטוקול).

99. עוד אישר ד"ר ברש שאם הנאשם היה ממשיך לכפור במיוחס לו, היה הדבר מקשה לקבוע שהוא חסר כשרות. במקרה של המשך הכחשה, "היינו מתלבטים, בין לכתוב שאנחנו לא יכולים להתייחס לאחריות מהותית, כי אין לנו אפשרות להבין את גרסתו. לבין אפשרות להגיד שמאחר והוא מכחיש את המעשה אז חזקה על זה שהוא אחראי. אם הוא היה מכחיש את המעשה והיה עקבי בהכחשתו" (עמ' 233 לפרוטוקול).

100. ד"ר צ'רנס, הפסיכיאטר המחוזי, עמד אף הוא על הקשיים בחוות דעתם של ד"ר ברש וד"ר ארגו, הגם שחוות הדעת ניתנה על דעתו. הוא עמד בין היתר על החרیגות של המקרה, שלפיו הדחף העז עלה בנאשם דקות ספורות לפני הרצח, דבר שהוא חריג (עמ' 290-291 לפרוטוקול). וראו גם דבריו של פרופ' פלר ז"ל שסבר ש"דחף-פנימי-חולני בלתי-נשלט... מתאפיין בתהליך הדרגתי של השתלטות על האדם, ועשיית המעשה עקב דחף כזה באה לאחר שקילה מיושבת והכנה שיטתית... אין זה עניין של התפרצות ספונטנית..." (בספרו הנ"ל, בעמ' 672-673).

101. וראו גם דברי ד"ר צ'רנס לעניין המורכבות העולה מכך שבחוות דעתם של ד"ר ברש וד"ר ארגו נקבע בעת ובעונה אחת שהנאשם כשיר לעמוד לדין, אך חסר כשרות מהותית ומצוי במצב פסיכוטי פעיל (עמ' 275 לפרוטוקול). הקביעה בדבר הכשירות הדיונית לעמוד לדין ניתנה עוד ביום 10.1.2020, זמן קצר לאחר שהנאשם דקר למוות את המנוח ובטרם עבר כל טיפול שהוא. כאשר נאשם מבצע מעשה עבירה בהיותו במצב פסיכוטי, ניתן לצפות שבסמוך לאירוע, כל עוד לא עבר טיפול, כשירותו הדיונית לעמוד לדין תעמוד אף היא

בספק. מה שאין כן במקרה הנוכחי, בו כשירותו הדיונית של הנאשם גלויה וברורה.

102. כמו כן, פרופ' קוטלר הציג אף הוא עמדה הקרובה לעמדתם של ד"ר ברש וד"ר ארגו. כך, פרופ' קוטלר הסכים שהנאשם חולה בסכיזופרניה, והוא אף הסכים לכך שהתנהגותו נבעה מ"מחשבות שווא פרנואידיות כלפי שכנו המנוח" (עמ' 12 לחוות הדעת). עוד הבהיר פרופ' קוטלר כי לעמדתו התקיימו בעניינו של הנאשם התנאים הקובעים אחריות מופחתת בגין המעשה:

"ש... הפסיקה דורשת כדי לעמוד בתנאי הפטור... גריעה ממשית ולא מוחלטת.

ת. כן

...ש. אז אני רוצה לדעת האם הקביעה שלך לגבי קובעת שהיתה לו גריעה ממשית או שלא היתה לו בכלל גריעה

...ת. יכול להיות שהיתה גריעה מסוימת אבל לא ממשית. זה מה שאני יכול להגיד.

ש. ולכן מגיעה לו אחריות מופחתת

ת. אני סבור בראש מגיע לו טיפול. מגיע לו אחרי אחריות מופחתת בהחלט ומגיע לו שיקום" (עמ' 446 לפרוטוקול).

103. בעקבות חוות דעתו של פרופ' קוטלר שינתה המדינה עמדתה, ולא טענה עוד שהנאשם אשם ברצח בנסיבות מחמירות אלא בעבירה של המתה באחריות מופחתת.

השאלה: נתונה להכרעת בית המשפט

104. השאלה שנותרה במחלוקת: האם הנאשם יכול היה להימנע מביצוע המעשה - במידה ניכרת או עד כדי חוסר יכולת של ממש, היא שאלה עובדתית שעל **בית המשפט** להכריע בה, ועמדתם של המומחים אינה העמדה המכרעת בסוגיה אלא שיקול שעל בית המשפט לשיקולו. ראו דברי כב' הנשיאה חיות בדנ"פ 5196/19 דהאן נ' מדינת ישראל (30.12.2019):

"בית משפט זה פסק לא אחת כי השאלה האם יש לפטור אדם מאחריות פלילית בשל תחולת הסייג של אי שפיות הדעת היא שאלה משפטית אשר ההכרעה בה נתונה לבית המשפט וחוות הדעת הפסיכיאטרית המוגשת בעניין זה מהווה רק חלק אחד מן הפסיפס הראייתי הרלוונטי שעל בסיסו מכריע בית המשפט באותה שאלה" (שם, בפסקה 14 להחלטה).

105. כן ראו דברי פרופ' ש"ז פלר ז"ל:

"סימני היכר אלו של אי-תקינות הרוח צריכים לעמוד... במבחן נסיבות העניין, ולכן אין זו שאלה של הכרעה בהתאם לחוות דעת של מומחים בלבד, תוך מתן עדיפות לגרסה זו אחרת מבין גירסאותיהם כאשר קיימים חילוקי דעות

ביניהם. שומה על המשפטן להעביר חוות דעת אלה תחת שבט הביקורת של נסיבות המקרה, כפי שנקבעו בהליכים המשפטיים שהתנהלו בעניין, ולהעמיד את המסקנה במבחן סימני ההיכר האמורים";

"שומה על המשפטן בעיקר להעביר היטב את הטענה של דחף פנימי חולני בלתי נשלט בשבט הביקורת של עובדות המקרה כפי שהוכחו לפני בית המשפט ויחד עם זאת להקנות את היחס הראוי גם ללשון המקצועית והטכנית של חוות-הדעת של המומחים" (פרופ' פלר, בספרו הנ"ל, בעמ' 668, 671).

106. וראו גם דבריהם של פרופ' סינוט-ארמסטרונג ופרופ' לוי לפיהם שאלת הכשרות המשפטית אינה שאלה פסיכיאטרית אלא שאלה משפטית; פסיכיאטר כמעט אף פעם לא יגדיר אדם כ"שפוי" או כ"לא שפוי" שכן אין לכך נפקות לצורך הטיפול הפסיכיאטרי. לכן, למרות שפסיכיאטרים הם הגורם המתאים ביותר לקבוע אם אדם סובל ממחלת נפש, המשפטן הוא שצריך לקבוע אם התקיים באדם הסייג המשפטי של "אי שפיות הדעת" (בספר הנ"ל, בעמ' 300). וראו גם הביקורת שנמתחה על הלכת דורהאם, שהסתפקה בקיומו של קשר סיבתי בין המחלה למעשה, וביחס אליה נטען שהיא הביאה לאצילת יתר של סמכויות בית המשפט לפסיכיאטרים (ראו הדיון לעיל).

107. ואכן, פרופ' קוטלר ציין בחוות דעתו במפורש כי "סבורתני שבית המשפט ראוי ש...יקבע מסמרות בכלים המשפטיים המושכלים שבידיו לקבוע אם אכן לא יכול היה להימנע באופן מוחלט מעשיית המעשה. **אני שב וחוזר, קיומן של מחשבות שואו כמניע למעשה קטילה של אדם אחר אינו מצמיד אוטומטית את הקביעה שלא ניתן היה להימנע מעשיית המעשה**" (עמ' 12 לחוות הדעת. ההדגשות במקור). פרופ' קוטלר הסביר את גישתו לעניין טעמה של הקביעה לפיה מדובר בשאלה משפטית. לדבריו, מדע הפסיכיאטריה מוגבל, ואין ביכולתם של הפסיכיאטרים - שאמונים על הטיפול בחולה - באמת ובתמים לצפות את מלוא המסוכנות הטמונה באדם החולה. לכן, לדבריו, הדין קובע מבחנים **משפטיים** שתכליתם להבטיח את האיזון הראוי מבחינת האינטרסים המתנגשים, לרבות האינטרס הציבורי בהגנה על הציבור מפני מסוכנות. ראו דבריו של פרופ' קוטלר לפיהם:

"אף אחד מהפסיכיאטרים הוא בטח לא מושלם, ואף אחד מאתנו בטח לא מושלם. אבל במכלול הדברים שלמדתי, תבין העיסוק שלי בתיק כזה הוא מבחינתי משהו כמעט אידיאולוגי... אני חושב שהבאתי גם פה את תפיסת העולם שלי. ואת החשש המאד מאד גדול שלי ששימוש לא נכון בפסיכוזזה או בסכיזופרניה יכול לתת כרטיס צא מהכלא בהגנה נכונה או בהגנה מתוחכמת. זאת דעתי, אני רוצה רק להגיד ואני חושב שכבוד בית המשפט צריך לשמוע את זה. בישראל יש כ 100 מקרי רצח בשנה. 10% מהם מעורבים בהם חולי נפש קשים, כולל מני דפרסיביים וסכיזופרניים. המתווך העיקרי שמוביל למעשה רצח, זה בדרך כלל שימוש בסמים במקביל למחלה. אלה שיוצרים בעצם כאילו את פרצות הגדר. זה עבודות שנעשו בעולם אבל בניגוד לדעה הרווחת שסכיזופרנים הם מסוכנים ורצחניים, זה לא נכון. סכיזופרנים הם מפוחדים בדרך כלל והם לא פועלים בתוקפנות וזה הרבה יותר נדיר ממה שזה מושרש בציבור" (עמ' 410 לפרוטוקול).

ממצאי העובדה

108. הראיות שהוצגו בהליך הנוכחי הביאוני לכלל מסקנה לפיה לא התקיים בנאשם המבחן הקבוע בדין

של "חוסר יכולת של ממש... להימנע מעשיית המעשה" (סעיף 34 לחוק העונשין), הגם שהתקיים בו המבחן שעניינו הגבלה "במידה ניכרת" של היכולת להימנע מעשיית המעשה (סעיף 301ב(2) לחוק העונשין). בעניין זה יש לזכור כי "חוסר יכולת של ממש אין פירושו... שלילה מוחלטת של היכולת כאמור, אלא גריעה ממשית ממנה" (ע"פ 8220/02 **ברוכים נ' מדינת ישראל**, פ"ד נח(5) 724, בפסקה 5 לפסק-הדין (2004), וכי "הגבלה ניכרת" בשליטה היא כזו "הניצבת מרחק פסע בלבד מחוסר יכולת של ממש" (דברי כב' השופט פוגלמן בע"פ 10669/05 **מטטוב נ' היועץ המשפטי לממשלה**, בפסקה 14 לפסק-הדין (7.2.2008)). וראו גם לאחרונה דברי כב' השופט מינץ בע"פ 2483/22 **מחאמיד נ' מדינת ישראל** (9.5.2023), שחזר על ההלכה (שם, בפסקה 37 לפסק-הדין).

109. ההתרשמות מהנאשם בחקירתו הנגדית הייתה מאדם מתוחכם מאד, כשנראה היה מבחינתו שהוא משחק מעין "קרב מוחות" עם התובעת, ומנסה להציג גרסה שתטיב עמו ככל הניתן כדי להשיג את מטרתו, והיא לצאת ללא עונש מאסר (ראו למשל בעמ' 470 לפרוטוקול, ולאורך החקירה הנגדית כולה). תיאוריו בדבר "הסימן" שקיבל, כביכול, טרם ביצוע הרצח, לבשו צורה ופשטו צורה, וככל שההליך התקדם, ונדמה היה שסוגיית "אי-השפיות" היא בלבד שיכולה להציל את הנאשם ממאסר, הלכה גרסת "הסימן" והתחזקה, כביכול. כך, בבדיקות הראשונות לא הזכיר הנאשם כל "סימן" שהוא. בבדיקה המאוחרת על-ידי ד"ר ברש וד"ר ארגו הזכיר לראשונה קיומו של "סימן" כלשהו, אך סירב לחשוף בפניהם את מהותו של הסימן הנטען (עמ' 9 לחוות הדעת). התיאור בעניין הסימן התפתח, כשבפני פרופ' קוטלר טען הנאשם כי "קראתי בספרי הקודש ואז אני פותח את הספר ורואה שכולו אש" (עמ' 4 לחוות הדעת), ובעדותו בפנינו טען "מדורה קטנה" שיצאה מהספר "מקראות גדולות" (עמ' 509-510 לפרוטוקול). יצוין שפרופ' קוטלר הבהיר שהזיות ראייה (במובחן משמיעת קולות) הן נדירות ביותר (עמ' 412 לפרוטוקול). וראו גם דבריו לפיהם "אני [כ]שסכיזופרנים מתחילים לי על אש אני מאד חשדן, לא אומר שלא, אבל לראות אש, יש דברים שלא מסתדרים" (עמ' 446 לפרוטוקול). ד"ר ארגו אף הוא ציין במפורש שאינו סבור שהנאשם סבל מהלוצינציות (עמ' 138 לפרוטוקול). לפיכך, גרסת הנאשם בדבר "הסימן" שקדם, כביכול, לרצח, נדחית בחוסר אמון.

110. זאת ועוד, כבר מתשובותיו של הנאשם לד"ר ברש ולד"ר ארגו ניתן להבין שהייתה לו יכולת בחירה, במובן זה שאמר להם שיכול היה לבחור בין בריחה ובין גרימת מותו של המנוח, אך ביום האירוע הוא **בחר** שלא לברוח. יכולת בחירה אינה מתיישבת עם "חוסר יכולת של ממש... להימנע מעשיית המעשה". ראו דברי ד"ר ברש וד"ר ארגו לפיהם "לדבריו, מול מה שנחווה על ידו כאיום על חייו היו לו 2 אפשרויות: 'להילחם או לברוח' - ואכן בחר מבחינתו בבריחה ביום שקדם לרצח... זמן קצר לפני הרצח... הבין כי הוא חייב להרוג את עמוס... לגבי האפשרות לברוח מוסר... כי הוא הרגיש, הבין וייתכן שקיבל סימן שעליו 'להתמודד עם האיום ולא לברוח ממנו'. ראובן לא הסכים לספר מה היה טיב הסימן ומי שלח אותו" (עמ' 12 לחוות דעתם מיום 5.2.2020). וראו גם דברי פרופ' קוטלר לפיהם בהתנהלותו של הנאשם, בבריחה מהבית ובחזרה החוזרת ונשנית אליו, ניכרת התלבטות, והתלבטות אינה מתיישבת עם "חוסר יכולת של ממש... להימנע מעשיית המעשה". כדברי פרופ' קוטלר:

"אנחנו רואים ימים עוד קודם התחבטויות והתלבטויות ואני אומר התחבטות והתלבטות זה אנטי תזה מובהקת [irresistible impulse]... המושג FIGHT OR FLIGHT שאנחנו משתמשים בו הוא מושג של החייל בשדה הקרב.

שהוא תחת הפגזה נוראית ויש לו שניות ספורות להחליט, אני ממשיך להילחם או אני בורח? אני משמר את קיומי או שאני בורח? פה הוא מושאל לזה פה אנחנו רואים מסכת התלבטויות" (עמ' 378 לפרוטוקול).

111. כמו כן, לפרופ' קוטלר אמר הנאשם במפורש שאם דלת השכן הייתה נפתחת או אם גורם שלישי כלשהו היה עומד בפתח הדלת הוא לא היה מבצע את המעשה (עמ' 11 לחוות הדעת). תשובות אלו אינן מתיישבות עם טענה בדבר "חוסר יכולת של ממש... להימנע מעשיית המעשה", שכן מי שמסוגל לעצור עצמו מביצוע מעשה בשל נוכחותו של צד ג', מעיד על עצמו שאינו "חוסר יכולת של ממש", ונותרו בו רכיבים לא מבוטלים של שליטה. ב"כ הנאשם הלן על כך שפרופ' קוטלר כתב בחוות דעתו את הדברים הנוגעים לנוכחות צד ג' מבלי שיימצא לכך תיעוד מפורש בתרשומת הבדיקה (עמ' 34-35 לסיכומי הנאשם), אולם פרופ' קוטלר הסביר בעדותו שהסתייע ברופאה שכתבה את התרשומת, כשמטבע הדברים היא לא כתבה כל פרט ופרט (עמ' 387 לפרוטוקול; ת/88א). על כל פנים, הנאשם אמר את הדברים גם במסגרת חקירת המשטרה ביום 22.1.2020, עוד לפני שנבדק על ידי פרופ' קוטלר. ואלו דברי הנאשם בהודעתו האמורה:

"ש. אבל אם השכן היה פותח ורואה אותך?

ת. אז הייתי בורח. או לא יודע, לא יודע, אתה שואל שאלות שאין לי לא בכ... אין לי מושג" (התמליל, ת/21, עמ' 52).

112. וראו גם דברי הנאשם בחקירתו הנגדית לפיהם:

"ש. אתה לא רצית שמישהו יראה אותך רוצח את עמוס

ת. בטח.

ש. אתה לא רצית להיתפס נכון?

ת. בטח" (עמ' 518 לפרוטוקול).

113. המדינה טענה שהנכון הוא להסתייע במבחן "השוטר האוחז במרפק" (policeman at the elbow). לפי מבחן זה יש לשאול האם הנאשם היה מבצע את המעשה אילו שוטר היה נמצא במקום. ככל שהתשובה שלילית - ובמקרה הנוכחי ברור שהתשובה שלילית - אזי המסקנה המתחייבת היא שכוח רצונו של הנאשם לא נשלל כדי "חוסר יכולת של ממש". לגישת המדינה, מכיוון שד"ר ברש וד"ר ארגו לא השתמשו במבחן זה, שגו בחוות דעתם. עוד טענה המדינה כי בפועל השתמשו ד"ר ברש וד"ר ארגו במבחן "הקשר הסיבתי" בין המחלה למעשה, וזה אינו המבחן המחייב הקבוע בדין (כנזכר, מבחן "הקשר הסיבתי" הוא המבחן שנקבע בהלכת דורהאם, שאין פועלים על פיה).

114. מבחן "השוטר האוחז במרפק" הוא המבחן הנקוט לעתים בארצות-הברית בסוגיית הדחף-לאו-בר-

כיבוש. ראו פרופ' סינוט-ארמסטרונג ופרופ' לוי, שם, בעמ' 310; מתאו, במאמרה הנ"ל, בעמ' 874. כמו כן, כפי שציינה והפנתה המדינה, מבחן זה הוא המופיע כמבחן הרלוונטי בסוגייתנו בספר הלימוד המקובל בפסיכיאטריה של קפלן וצדוק (Kaplan & Sadock's Synopsis of Psychiatry 1362 (9th ed., 2003)).

115. עדיין, בישראל נוהג המבחן הקבוע בחוק העונשין שעניינו השאלה האם האדם היה "חסר יכולת של ממש... להימנע מעשיית המעשה". מבחן "השוטר האוחז במרפק" יכול - אם בכלל - לשמש לכל היותר כאחת האינדיקציות המשמשות את בית המשפט, ולא מעבר לכך. ראו ע"פ 7747/08 פלוני נ' מדינת ישראל, בפסקה 55 (5.8.2010); ספקות שהביע כב' השופט שהם בע"פ 3617/13 טייטל נ' מדינת ישראל, בפסקה 46 (28.6.2016), לעניין הרלוונטיות של מבחן "השוטר" לאחר תיקון 39 לחוק העונשין.

116. פרופ' קוטלר לא השתמש בחוות דעתו במבחן "השוטר האוחז במרפק" בצורתו המוקצנת, המדברת בשוטר ממש, אלא הוא שאל את הנאשם לתגובתו לאירועים מסתברים יותר כמו פתיחת הדלת הסמוכה על ידי השכן, נוכחות צד שלישי או פתיחת הדלת על ידי רעיית המנוח. לעניין זה השיב הנאשם שלא היה מבצע את המעשה (ראו עמ' 381 לפרוטוקול).

117. פרופ' קוטלר הצביע על אינדיקציות נוספות מהן למד שהנאשם לא היה "חסר יכולת של ממש... להימנע מעשיית המעשה", כגון ניסיונו להתחזות לחולה נפש באשפוזו הראשון באמצעות התנהגות ביזארית; העובדה המתמיהה ש"כבר עם מעצרו דיווח לי שחש מעין התפכחות והבנה של הפסול במעשהו" (עמ' 12 לחוות הדעת); קיום "אלמנטים של תכנון לפחות חלקי (עזב את בית החבר בו לן ועבר לביתו לפני האירוע)" (עמ' 12 לחוות הדעת); דברי הנאשם עצמו בריאיון עם פרופ' קוטלר לפיהם "מגיע לו עונש לפחות בן 10 שנות מאסר" (עמ' 12 לחוות הדעת); סירובו של הנאשם לחשוף בפני ד"ר ברש וד"ר ארגו את הסימן שלטענתו ניתן לו ואשר בעקבותיו החליט לגרום למותו של המנוח (עמ' 9 לחוות הדעת); והתיאור המתפתח בעניין ה"סימן".

118. אינדיקציות אלו, עליהן הצביע פרופ' קוטלר, מתיישבות היטב עם כל אורחותיו של הנאשם, כפי שעלה מהראיות וכפי שעלה מההתרשמות מעדותו של הנאשם בפנינו, וההתרשמות היא ברורה: **אחד מקווי ההתנהגות הבולטים של הנאשם כל העת היה רצונו שלא להיתפס.**

כך, הנאשם ביצע את המעשה ללא אומר, ולאחר מכן נמלט מהמקום;

הנאשם ביצע את המעשה בשעת צהריים, כשרק המנוח בביתו (ראו עדות רעיית המנוח לפיה מטעמי בריאות הגיע המנוח לביתו לאכול ארוחת צהריים, כששאר בני הבית אינם נמצאים, עמ' 355 לפרוטוקול);

הנאשם החליף את בגדיו ושטף את ידיו לאחר המעשה;

הנאשם הסתובב בשכונה לאחר המעשה, אך כשראה ניידת משטרה סב על עקבותיו (ת/20; עמ' 536 לפרוטוקול);

הנאשם הגיע לביתו של מר גז לאחר שהחליף חלק מבגדיו, ובביתו של מר גז החליף את חולצתו ונעליו, עליהם

נמצאו סימני דם;

הנאשם ביקש את עזרתו של מר גז כדי שזה יסייע לו לעניין החשש שייתפס;

הנאשם הקפיד לכפור במשטרה במיוחס לו ואף טען בפני השוטרים כי אינו מבין מדוע נטען שהוא הרוצח "ועכשיו יש רוצח בחוץ שצוחק עלינו" (ת/9);

הנאשם אישר במשטרה רק אירועים שקדמו לאירוע הדקירות ואשר להם ידע שהיו עדים;

הנאשם כפר במיוחס לו גם **בפני הרופאים** המטפלים בו;

הנאשם התנהג בהתנהגות ביזארית משום שסבר שיהיה בכך כדי להביא לו תועלת ולסייע לו להיחשב "לא שפוי" ולהימלט מאימת הדין;

הנאשם בזמן עדותו בפניו ביקש להישאר במחלקה הסגורה במב"ן (בשב"ס) למרות שהוצע לו לעבור למחלקה הפתוחה (עמ' 468 לפרוטוקול);

רק קרוב **לחודש לאחר ביצוע המעשה**, לאחר שהוצגו לו ראיות ברורות וחד משמעיות הקושרות אותו למעשה, הודה הנאשם במשטרה בביצוע המעשה, אך גם בשלב מאוחר זה הקפיד שלא לחשוף את כל התמונה, והוא לא חשף בפני השוטרים את הבגדים הנוספים שלבש בזמן האירוע ואותם החביא, בבחינת "להחזיק את הקלפים המפלילים הנוספים" הרחק מעיני המשטרה.

119. וראו עדותו הברורה של ד"ר ברש לפיה אם הנאשם היה ממשיך בכפירתו "היינו מתלבטים, בין לכתוב שאנחנו לא יכולים להתייחס לאחריות מהותית, כי אין לנו אפשרות להבין את גרסתו. לבין אפשרות להגיד שמאחר והוא מכחיש את המעשה אז חזקה על זה שהוא אחראי. אם הוא היה מכחיש את המעשה והיה עקבי בהכחשתו" (עמ' 233 לפרוטוקול).

120. כן ראו דבריו המפורשים של הנאשם בחקירתו הנגדית, לפיהם הסיבה בגללה נמלט מהמקום והחליף את בגדיו, היא משום שלא רצה להיתפס; והסיבה בגללה הוא מבקש להיות מוכר כלוקה בנפשו היא כדי שלא למצוא עצמו כלוא בין כותלי הכלא. כדבריו: "לא כדאי להישאר בכלא כל החיים" (עמ' 534 לפרוטוקול); "ובאותו זמן חשבתי שזה לא מגיע לי להישאר בכלא כל החיים. אז לכן הכחשתי" (עמ' 469 לפרוטוקול); הוא החביא את הבגדים כדי "להסתיר את ההוכחות" (עמ' 536 לפרוטוקול); "או אני אהיה בבית כלא או אני אהיה בבית אשפוז" (עמ' 471 לפרוטוקול); "שלא מגיע לי ללכת להישאר בבית סוהר" (עמ' 475 לפרוטוקול); עוד בחקירתו במשטרה אמר "הייתי בדיכאון, אולי יהיה לי פחות שנים" (התמליל, ת/18, עמ' 51).

121. המדובר בהתנהגות שלחלוטין אינה מתיישבת עם מצב של "חוסר יכולת של ממש... להימנע מעשיית המעשה". מי ששולט בהתנהגותו כדי כך שהוא בוחר את המועד ואת הדרך לביצוע המעשה ומקפיד לאחר מכן להשמיד ראיות ושלא להפליל עצמו, אינו בבחינת "חסר יכולת של ממש... להימנע". והשוו לעמדתו של פרופ' פלר לפיה "אדם שמבצע מעשה עקב השתלטות פרנואית עליו של רעיון קבוע, אינו מנסה להכחיש את אשר

עשה ולהתנער ממנו" (בספרו הנ"ל, בעמ' 798).

122. ואכן, בפסיקה אין, למיטב העיון, ולו מקרה אחד שבו הוכר סייג "אי שפיות הדעת" ביחס לנאשם שהמשיך להכחיש את ביצוע המעשה עת כה ארוכה - קרוב ל**חודש** - כמו בענייננו, הכחשה שנמשכה גם **בפני רופאיו**. נעייין בפסיקה מרכזית בה הוכר הסייג. כך, למשל, בע"פ 8220/02 **ברוכים** לעיל נדון המקרה הבא: ברוכים הואשם בהצתות של מכוני עיסוי שונים בתל-אביב במסגרת החלטתו למגר את תופעת הזנות. באחד מהמקרים נהרגו ארבע נשים מחמת האש והעשן. לטענת ברוכים הוא ביצע את המעשים מתוך אמונה שהוא המלך המשיח, לאחר שרוח הקודש הורתה לו לעשות כן. ברוכים נתפס על ידי מארב משטרת, כשישן ברכבו בסמוך לאחד ממכוני הליווי ועורר את חשדם של השוטרים. השוטרים ערכו חיפוש ברכבו ומצאו כלי פריצה ושובלים של בד. כשנתפס טען שישן ברכבו כי הסתכסך עם אשתו, וכי פיסות הבד משמשות לניקוי כלי נחושת. בחיפוש בתא המטען התגלו בקבוקים מלאים בחומר דליק, וכבר בנסיעתו לתחנת המשטרה הודה במעשים כולם.

123. באופן דומה, בע"פ 6570/16 **סופיצייב נ' מדינת ישראל** (18.12.2016) דובר במי שסבל מסכיזופרניה פרנואידיית שנים רבות וטופל תרופתית. סופיצייב נסע אל דירת אחותו וגיטו, נטל מרכבו סכין מטבח שהצטייד בה מבעוד מועד, וכשנכנס לדירה אחז את אחיינו בן ה-4 והשליכו מבעד לחלון, וכן פגע בידו של הגיס בסכין ונעץ אותה בחזהו של הגיס. למרבה המזל, העניין הסתיים בפגיעות גוף קלות. המערער נמלט מהמקום, וכעבור כשעתיים נעצר כשהוא נוסע ברכב לכיוון אילת. מיד לאחר מעצרו הודה בפני השוטרים בביצוע המעשה (ראו פסקה 18 לת.פ. (מרכז) 14785-10-12, 19.7.2015).

124. וראו גם העובדות בעניין **מנדלברוט** לעיל, שם הסגיר הנאשם עצמו והודה בביצוע ההריגה יום לאחר הביצוע. כן ראו העובדות בעניין **מיזאן** לעיל, שם החקירה החלה בעקבות דברים שאמר לרופאיו (ת.פ. (ת"א) 3/54 **היועץ המשפטי נ' מיזאן**, פ"מ יא 140 (1955)).

125. ראוי עוד לעיין בהקשר זה בפסק-דין מרכזי בו **נדחה** סייג אי-שפיות הדעת: בע"פ 4737/18 **נגר נ'** **מדינת ישראל** (12.5.2020) נדון עניינו של מי שסבל ממחלת נפש ואובחן כסובל ממחלה אפקטיבית דו-קוטבית, ואושפז בעבר בבתי חולים פסיכיאטריים. המערער שם ניסה לרצוח אדם עמו עבד על ידי חיתוך צווארו בסכין יפנית וכן על ידי חניקתו, הטחת ראשו ברצפה והטחת אגרופים בפניו. יום קודם לניסיון הרצח המית המערער באמצעות סכין יפנית גורת כלבים, ויומיים קודם המית חתול בדקירות סכין. המערער גרס שביצע את המעשים עקב מחשבות שווא שגרמו לו לסבור שהוא מקבל מסרים מסוכנות בין עלומה, ולפיהם עליו לעבור מבחנים של הריגת חתול, כלב ואדם כדי להיות סוכן חשאי. בדומה לענייננו, בסמוך לאחר ניסיון הרצח ביצע המערער פעולות של שיבוש והשמדת ראיות (השליך לים את הטלפון הנייד ומפתחות הרכב של המתלונן, והשליך לביוב את ארנקו), וכן נקבע שם - ואף זאת בדומה לענייננו - כי המערער "התאים את גרסאותיו המשתנות במטרה להתחמק מהשלכות מעשיו" (פסקה 5 לפסק-הדין). כב' השופט עמית קבע שם לאמור:

"עצם העובדה שאדם נחזה בעת ביצוע המעשה כמי שנמצא 'בשליטה', אין פירושה בהכרח כי הוא לא היה נתון

ברם, מצבים מעין אלו של התנהגות שמורה ומאורגנת בעיצומו של אירוע פסיכוטי - אינם מצבים טיפוסיים. על רקע זה, הפסיקה קבעה כי התנהגות מאורגנת מקימה סברה לחובתו של הנאשם, וכי עליו הנטל להציג נתונים לסתור את ההנחה כי מעשיו לא בוצעו בהיותו במצב פסיכוטי שבעטיו היה 'חסר יכולת של ממש'...

...על בית המשפט להרחיב את שדה הראייה ולהתחקות אחר מצבו הנפשי של האדם לפני ביצוע המעשה ולאחר ביצוע המעשה, שמא יש בהם כדי לסייע לקבוע מה היה מצבו הנפשי במועד ביצוע העבירה" (שם, בפסקאות 17-18 לפסק-הדין. ההדגשות במקור).

126. הוא שאמרתי: התנהגותו המאורגנת של הנאשם במהלך האירוע ולאחריו אינה מתיישבת עם טענותיו.

127. במקרה הנוכחי, אנשים ששוחחו עם הנאשם זמן לא רב לפני שדקר את המנוח למוות לא התרשמו ממצב סוער או חריג, לרבות אנשים קרובים מאד כמו הוריו. אמו של הנאשם שוחחה איתו דקות ספורות לפני האירוע, ולא התרשמה מדבר חריג. ראו הודעת הוואטסאפ ששלחה האם לאלכסנדרה לפיה "דיברתי עם ראובן היום, נראה שהוא הבין שהוא צריך לשלוט על עצמו" (ת/74); מר אלי גז שוחח עם המנוח בערב שקדם למעשה, למד איתו בצוותא ואף שוחח עמו בבוקר המעשה עצמו, ולא התרשם מדבר מה חריג. אמנם, כפי שעמד על כך פרופ' קוטלר עדים אלו אינם אנשי מקצוע (עמ' 378 לפרוטוקול), אך עדיין, כפי שעמד על כך כב' השופט עמית בעניין נגר, "מצבים מעין אלו של התנהגות שמורה ומאורגנת בעיצומו של אירוע פסיכוטי - אינם מצבים טיפוסיים" (פסקה 17 לפסק-הדין).

128. המדינה הצביעה על ראיות שמהן עולה לעמדתה כי המניע למעשהו של הנאשם לא היה פחד אלא השפלה עמוקה שחש מהתנהגותו של הנאשם, שהרחיקו מביתו ולתחושתו נהג עמו בגאווה. ראו דברי הנאשם עצמו שאמר מספר פעמים שנפגע מכך שהמנוח "הלך גאה" (ת/8; ת/9; עמ' 482 לפרוטוקול). כן ראו דברי פרופ' קוטלר לפיהם: "אני חושב שיש פה תמהיל של רגשות שליליים, פחד קיים... אבל היה גם... היה משהו של קנאה ושנאה אולי עמוס ייצג לגביו את מה שהוא לא הצליח להשיג במשפחה, עם ילדים" (עמ' 376).

129. לגישת המדינה, השיחה עם הוריו דקות ספורות לפני האירוע הייתה "הקש ששבר את גב הגמל", מבחינת ההשפלות והנזיפות שהנאשם חש שספג בעטיו של המנוח, ובסמוך לאחר סיום השיחה - בלי לקרוא, כביכול, "מקראות גדולות", ובלי לקבל סימן בצורת "אש" העולה מהספר, יצא הנאשם כשהוא נושא סכין על מנת לדקור את המנוח למוות (פסקה 47 לסיכומי המדינה). אין צורך להכריע בטענות אלו של המדינה משעה שמומחה המדינה עצמו חיווה דעתו כי גם אם הנאשם פעל מתוך קנאה ושנאה, הרי "פחד קיים, ולא יהיה נכון להגיד שהוא לא קיים" (עמ' 376 לפרוטוקול).

130. ב"כ הנאשם טען בהרחבה כי במקרה הנוכחי קיים ספק סביר ביחס לשאלה האם הנאשם היה במצב של "חוסר יכולת של ממש... להימנע מעשיית המעשה". לגישתו, מספק נטען זה זכאי הנאשם ליהנות. לא ניתן לקבל את הטענה. סעיף 34 לחוק העונשין קובע כי "מלבד אם נאמר בחיקוק אחרת, חזקה על מעשה

שנעשה בתנאים שאין בהם סייג לאחריות פלילית". סעיף 34 כב לחוק העונשין קובע כי "לא יישא אדם באחריות פלילית לעבירה אלא אם כן היא הוכחה מעבר לספק סביר", "התעורר ספק סביר שמא קיים סייג לאחריות פלילית, והספק לא הוסר, יחול הסייג". במקרה הנוכחי, נוכח כלל נסיבות המקרה וההתרשמות מעדותו של הנאשם בפנינו כפי שפורט לעיל איני סבורה כי קיים ספק סביר, כאמור. למותר לציין שאין בעצם קיומה של חוות דעת סותרת כדי להביא להיווצרותו של ספק סביר, שכן עמדה מעין זו מרוקנת מתוכן את הסמכות הנתונה בעניין לבית המשפט. וראו דברי כב' הנשיאה נאור ז"ל בע"פ 6385/11 **בניטה נ' מדינת ישראל** (3.12.2012) לפיהם:

"סנגורה של המערערת, עורך הדין פרופסור קנת מן, טען, וחזר וטען, כי העובדה ששני מומחים בעלי שם הגיעו לכלל מסקנה כי חל על המערערת סייג אי השפיות יש בה **כשלעצמה** כדי לעורר למצער ספק סביר בשאלת תחולת הסייג האמור.

לא אוכל לקבל טענה זו... חוששתי שאם נקבל את עמדת בא כוח המערערת, אזי כמעט בכל הליך בו תועלה טענה בדבר סייג אי שפיות, לא ניתן יהיה שלא לזכות את הנאשם בגלל סייג זה, ולו מחמת הספק. משמעות עמדתו של בא כוח המערערת היא שכל אימת שיציג מומחה שאינו מוטה מטעם הנאשם טענה הסותרת את טענת התביעה, לא ניתן יהיה להרשיע את הנאשם משום שיתקיים בעניינו ספק סביר... עמדה זו שוללת למעשה את שיקול דעתו של בית המשפט" (שם, בפסקאות 18-19 לפסק-הדין).

131. לפיכך, יש לקבוע שהוכחה אשמתו של הנאשם מעבר לספק סביר בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת.

132. משמעותן של הקביעות דלעיל היא כי נדחית טענתו של הנאשם להיעדר אחריות פלילית ויש לקבוע כי בעת ביצוע מעשי העבירה היה הנאשם מצוי במצב של "קרבה לסייג לאחריות פלילית", כמשמעו בסעיף 40ט(א)(9) לחוק העונשין, והסייג הוא סייג אי-שפיות הדעת.

133. על כן יש להרשיע את הנאשם בעבירות הנוספות שיוחסו לו בכתב האישום: החזקת סכין שלא כדין; שיבוש הליכי משפט; השמדת ראיה; ואיומים. ביחס לעבירות אלו, לא הייתה מחלוקת בין הצדדים באשר להתקיימות יסודות העבירה, והשאלה הייתה - שוב - שאלת הכשרות הנפשית של הנאשם בעת ביצוען. נוכח הניתוח דלעיל, הנאשם מורשע גם בעבירות אלו, תוך קביעה לפיה הנאשם קרוב לסייג "אי-שפיות הדעת".

התוצאה

134. מהטעמים שפורטו לעיל, אנו מרשיעים את הנאשם בעבירות הבאות:

(א) **המתה בנסיבות של אחריות מופחתת** לפי סעיף 301ב(ב)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

(ב) **החזקת סכין שלא כדין** לפי סעיף 186 לחוק העונשין;

(ג) **שיבוש הליכי משפט** לפי סעיף 244 לחוק העונשין;

(ד) **השמדת ראיה** לפי סעיף 242 לחוק העונשין;

(ה) **איומים** לפי סעיף 192 לחוק העונשין.

חיה זנדברג, שופטת

השופט א' דראל - סגן נשיא:

אני מסכים

ארנון דראל, סגן נשיא

השופט א' אברבנאל:

אני מסכים

אלי אברבנאל, שופט

הוחלט פה אחד להרשיע את הנאשם כאמור לעיל.

ניתן היום, ג' בתשרי התשפ"ד, 18.9.2023, במעמד הצדדים.

ארנון דראל, סגן נשיא   **אלי אברבנאל,**
שופט   **חיה זנדברג, שופטת**

מותר בפרסום בהמשך להודעות הצדדים.